

POP- og HM-protokollirnar og Stockholm-sáttmálin

Her verður lýst, hvørji tiltøk skulu fremjast í Føroyum fyri at seta í verk POP- og HM-protokollirnar og Stockholm-sáttmálan

Heilsufrøðiliga starvsstovan 2007

Samandráttur

Hugt hevur verið eftir, hvørji tiltøk skulu fremjast fyri at seta í verk POP (Persistent organic pollutants)- og HM (Heavy metal)- protokollirnar og Stockholm-sáttmálan í føroyskari lóggávu.

Mett verður ikki, at verksetingin fer at hava stóran fíggjarligan týdning fyri Føroyar; fíggingin skal í stóran mun vera til lóggávudagføring og fyrisiting. Av stórum virkjum er tað orkuverkið inni á Sundi og brennistøðirnar báðar, ið protokoll og sáttmáli fara at fevna um. Hetta merkir í stórum, at útlátið av ávísimum evnum til luft frá hesum virkjum skal kannast og skrásetast.

Bann skal setast fyri at nýta fleiri týningarevni. Hesi evni verða ikki mett at vera í nýtslu í Føroyum í dag. Harumframt verður sett bann ella avmarking fyri ávísir vørubólkar.

Neyðugt er at dagføra føroysku lóggávuna, so hon fevnir um bann og avmarking av nýtslu, framleiðslu, inn- og útflutning av ymsum evnum og vørum.

Harumframt skal kunning skipast viðvíkjandi POP-evnum.

Fororð

Verkætlanin er ein meting av, hvørji tiltøk skulu fremjast fyri at seta í verk POP- og HM-protokollirnar í UN ECE LRTAP-sáttmálanum í føroyskari lóggávu, umframt ein meting av, hvørji tiltøk eru neyðug fyri at fáa sett Stockholm-sáttmálan í verk í Føroyum.

Endamálið við protokollunum og sáttmálanum er at avmarka dálkingina til luft av fleiri seint niðurbrótiligum lívrunnum dálkingarevnum og trimum tungmetalum (kadmiumi, blýggi og kyksilvuri).

Frágreiðingin er skipað í tveir partar við eini felags innleiðslu. Fyrri parturin snýr seg um Stockholm-sáttmálan og POP-protokollina, og seinni parturin er um HM-protokollina.

Verkætlanin varð fíggað við peningi frá DANCEA 2005, Miljøstyrelsen í Danmark. Arbeiðið varð gjørt í samstarvi við Umhvørvisdeildina á Heilsufrøðiligu starvsstovuni. Jákup Pauli Joensen hevði ábyrgd av verkætlanini, Maria Dam var verkætlanarleiðari og Anna Johansen skrivaði frágreiðingina. Jógvan Elias Winther Poulsen hevur staðið fyri uppskotinum um lógaráseting viðvíkjandi at seta í verk POP-protokollina, HM-protokollina og Stockholm-sáttmálan.

Samandráttur

Hugt hevur verið eftir, hvørji tiltøk skulu fremjast fyri at seta í verk POP (Persistent organic pollutants)- og HM (Heavy metal)-protokollirnar og Stockholm-sáttmálan í føroyskari lóggávu. Endamálið við protokollunum og sáttmálanum er at stýra mannaskaptum útláti av evnum, ið kunnu flytast langvegis í loftrúminum og sum kunnu hava skaðilig árin á heilsu ella umhvørvi.

POP-protokollin hevur ásetingar um framleiðslu og nýtslu av 16 ymiskum evnum ella evnabólkum, og Stockholm-sáttmálin snýr seg um 12 evni. Stockholm-sáttmálin viðvíkur eisini inn- og útflutningi av hesum evnum. Endamálið við HM-protokollini er at avmarka dálkingina til luft av trimum tungmetalum: kadmiumi, blýggi og kyksilvuri, og hon leggur upp til bann av ávísimum vørum og vørubólkum.

Samandráttur: POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin

Føroyar tóku undir við POP-protokollini í 2001, men hava ikki enn sett hana í verk í føroyskari lóggávu. Stockholm-sáttmálin varð í 2002 sendur til Føroya til staðfestingar, men enn hava Føroyar ikki tikið støðu til, um takast skal undir við honum.

POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin líkjast nógv. POP-protokollin fevnir um nøkur fleiri evni enn Stockholm-sáttmálin, men Stockholm-sáttmálin hevur eisini ásetingar um inn- og útflutning av hesum evnum. Samanumtikið áseta protokollin og sáttmálin, at nýt看slan og framleiðslan av fleiri evnum skal bannast í Føroyum. Hesi evni eru: Aldrin, chlordan, dieldrin, chlordecon, endrin, heptachlor, mirex, toxaphen, DDT, HCH, hexabromobihenyl og PCB. Nøkur evni kunnu nýtast avmarkað: DDT, HCB og PCB. Og útlátið av nøkrum evnum skal minkast við at nýta BAT (best tøkni): PAH, dioksin, HCB og PCB. Føroyska lóggávan skal dagførast, so at hesar ásetingar kunnu setast í gildi í Føroyum.

POP-evni skulu bannast. Tað snýr seg fleiri evni og týningarevni, har flest teirra ikki verða nýtt í Føroyum. Serstakliga skal PCB-nýt看slan steðgast áðrenn 2015 sambært POP-protokollini (2020 sambært Stockholm-sáttmálanum).

- Lóggáva skal gerast, ið bannar ella avmarkar nýtslu, framleiðslu, inn- og útflutning av fleiri ávísimum evnum og vørum.
- Virkisætlan skal gerast viðvíkjandi kortlegging, nýtslu og handfaring av útbúnaði, ið inniheldur PCB.
- Útlátshagtøl skulu gerast fyri PAH, dioksin, PCB og HCB frá brennistøðunum og orkuverkinum inni á Sundi.
- Frágreiðing skal gerast um, hvørji tiltøk eru framd fyri at seta í verk POP-protokollina og Stockholm-sáttmálan.
- Ætlan eigur at verða gjørd um, hvussu kunning skal skipast til kommunur, myndugleikar, politikarar og borgarar.
- Um Stockholm-sáttmálin verður settur í gildi í Føroyum, skal ein virkisætlan og verksetingarætlan (NIP – National Implementation Plan) gerast fyri Føroyar.

Viðvíkjandi omannevndu týningarevnum verður ikki met, at tey eru í nýtslu í Føroyum. Heldur ikki verður met, at nøkur goymsla er í Føroyum. Tískil skulu ikki onnur tiltøk enn lögfrøðiligt bann ásetast viðvíkjandi týningarevnum.

Í sambandi við heilt at steðga PCB-nýtsluni skulu tiltøk fremjast í Føroyum. Ein ætlan skal gerast um at kortleggja og steðga PCB-nýtsluni. Met verður, at burturkasthandfaringin av útbúnaði, ið kann innihalda PCB, er nøktandi, tó skal harafturat upplýsast um aðrar dálkingarkeldur, sum t.d. rútar og byggartilfar.

Í sambandi við at minka útlátið til luft frá virkjum eru tað bert orkuverkið inni á Sundi og brennistøðirnar, ið protokollin og sáttmálin fevnir um. Protokollin og sáttmálin leggja upp til at nýta BAT fyri at minka um útlátið av ávísnum evnum. Tískil fer tað at protokollin og sáttmálin verða sett í verk ikki at hava við sær nakrar broytingar viðvíkjandi brennistøðunum, av tí her eru hóskandi tiltøk longu sett í verk. Fyri orkuverkið inni á Sundi eru eisini nøkur BAT-tiltøk sett í verk, og met verður tískil ikki, at verksetingin fer at fáa stórvegis avleiðingar fyri orkuverkið.

Tað er serliga viðvíkjandi skráseting av útláti til luft, at tiltøk skulu setast í verk. Viðvíkjandi útláti av PAH, dioksini og HCB frá støðuføstum dálkingarkeldum (t.e. orkuverkið inni á Sundi og brennistøðirnar) skal eitt støðisár setast. Hetta ár skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Føroyar kunnu ikki áseta nakað av hesum árum sum støðisár, av tí nøgdin er ikki kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Tó kenna vit nøgdina av dioksin-útláti í 2005 fyri brennistøðirnar. Mælt verður til at nýta hetta ár sum støðisár fyri dioksin-útlát á brennistøðunum, av tí at brennistøðirnar fingja nýggja reinsiskipan í 2006. Mælt verður til at gera kanningar av útlátinum av PAH, HCB, dioksini og PCB fyri bæði orkuverkið inni á Sundi og brennistøðirnar og skráseta mátingar í framtíðini av hesum evnum. Heimild er fyri at áseta, at hesi evni skulu kannast.

Protokollin ásetur, at brennistøðir við einum orkuføri størri enn 3 tons um tíman skulu áseta eitt markvirði fyri dioksin-útlát. Brennistøðirnar í Føroyum brenna uml. 2 til 2,5 tons um tíman og liggja tískil á markinum til, at protokollin fevnir um tær. Brennistøðirnar í Føroyum hava longu í 2006 sett øll neyðug tiltøk sett í verk fyri at megna at vera niðan fyri hetta sama markvirði, og tískil skal væntandi einki gerast hesum viðvíkjandi. Brennistøðirnar hava longu fingið álagt at gera kanningar av dioksin-útlátinum, og mælt verður tískil bert til í fyrstu at løgu at skráseta hesar mátingar.

Útlátshagtøl skulu gerast fyri PAH, dioksin, HCB og PCB. Harumframt skulu upplýsingar savnast inn um framleiðslu og sølu av fleiri evnum, ið eru nevnd í 1. talvu, umframt inn- og útflutning av hesum evnum.

Viðvíkjandi flytjorum dálkingarkeldum skal BAT setast í verk. Hetta snýr seg um dieselolju og útlátsfaktorar frá nýggjum akførum. Met verður, at Føroyar megna at halda hesar skyldur, men lögfrøðiliga grundarlagið tørvar. Mælt verður tískil til at fáa hetta gjørt.

Viðvíkjandi útláti av dioksini, HCB og PCB frá brenning heima við hús, ið víst verður á – tó uttan at krøv verða sett – er ásett í Kunngerð um burturkast, at loyvt er ikki at brenna burturkast uttan við loyvi frá Heilsufrøðiligu starvsstovuni. Harumframt er vegleiðing gjørd um brenning heima við hús. Tað er bert loyvt at brenna reinan við og

papp. Tískil verður mettt, at ikki er neyðugt at seta tiltøk í verk hesum viðvíkjandi, annað enn at halda fram við at kunna borgarar um, hvussu brenning kann fara fram við fyriliti fyri umhvørvinum. Viðvíkjandi privatari brenning av t.d. olju í oljufýri fylgir innflutt olja evropeiskum standardum, og harumumframt hava oljufeløgini eftirlit við oljufýrum. Mettt verður, at Føroyar megna at halda skyldur sínar, men løgfrøðiliga grundarlagið vantar. Mælt verður tískil til at fáa hetta gjørt.

Eggjast skal til gransking, menning, eftiransing og samarbeiði serstakliga um árin á fólkaheilsu og umhvørvi, herí talfesting av hesum árinum. Mælt verður til, at slík tiltøk verða stuðlað.

Ein ætlan eigur at verða gjørd um, hvussu kunning skal skipast til kommunur, myndugleikar og borgarar. Í hesum sambandi verður mælt til, at Føroyar savna síni hagtøl, kanningar, frágreiðingar o.a. á eini heimasíðu.

Stockholm-sáttmálin og POP-protokollin fevna ikki um evni, sum koma fyri sum dálking í vørum o.ø. Sosatt fevna sáttmáli og protokoll ikki um PCB-dálking í t.d. grind, fugli, eggjum o.s.fr.

Mett verður, at tað fer at krevja 1½ ársverk fyrsta árið og síðan ½ ársverk á hvørjum ári at seta POP-protokollina og Stockholm-sáttmálan í verk.

Samandráttur: HM-protokollin

Føroyar tóku undir við HM-protokollini í 2001, men enn er protokollin ikki sett í verk í føroyskari lóggávu. HM-protokollin ásetur, at tað verður bannað ella avmarkað at nýta ávís evni og ávísar vørur. Vit hava ongar reglur ella lóggávu í Føroyum, sum avmarkar ella bannar nýtslu av ávísimum evnum og vørum. Tørvur er á eini kemikalilóggávu ella reglum, ið seta bann fyri ávísimum evnum og vørum.

Útlátið av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri skal minkast, og skal hetta gerast við at nýta BAT. Viðvíkjandi minking av útláti er tað bert orkuverkið inni á Sundi, ið protokollin fevnir um. Mettt verður ikki, at tað verður neyðugt at seta tiltøk í verk hesum viðvíkjandi við støði í teimum kanningum, ið higartil eru gjørdar.

Útlát av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri frá orkuverkinum skal skrásetast hvørt ár. Harafturat skal eitt støðisár setast sum støði undir sammetingum. Hetta ár skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Sambært ásetingum í protokollini skal vísast á, hvat støðisárið er, tá ið tikið verður undir við protokollini. Hetta er ikki gjørt í Føroyum. Tað er ikki líkt til, at Føroyar kunnu áseta nakað av hesum árum sum støðisár, av tí at nøgdirnar ikki eru kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Tó ber til at áseta støðisár frá 2004 og fram fyri orkuverkið, av tí at tað tá fekk umhvørvisgóðkenning við m.a. treyt um at halda seg niðan fyri eitt ávíst markvirði viðvíkjandi hesum trimum evnum. Sostatt er í hesi frágreiðing ein meting gjørd av útlátinum av tungmetalum til luft frá orkuverkinum fyri 2006. HM-protokollin fevnir ikki beinleiðis um brennistøðirnar, men tær liggja á markinum til tað. Markið er brennistøðir við einum brenniføri á 3 tons um tíman, og brenna brennistøðirnar í Føroyum uml. 2 til 2,5 tons um tíman. Tó ber til at gera útlátshagtøl fyri brennistøðirnar, og verður her mælt til at brúka annaðhvørt eitt miðalútlát fyri árin 1998-2005 ella velja eitt av hesum burturúr sum støðisgrundarlag. Brennistøðirnar fingu í 2005 álagt markvirði, ið lúka treytirnar í hesi protokoll. Í 2006 fingu

brennistøðirnar nýggja reinsiskipan, men enn vanta kanningarúrslit. Væntandi megna brennistøðirnar at halda seg niðan fyri markvirðini, og skal sostatt ikki gerast meir við hetta økið annað enn at skráseta útlátið.

Markvirði skulu setast fyri blýggjinnihald í bensini. Hetta krav verður longu lokið í Føroyum, men tað er tó neyðugt við reglugerð um hetta.

Markvirði skulu ásetast fyri kyksilvurinnihald í ávísnum battaríum. Tískil er neyðugt at gera neyðugu lóggávuna á økinum, og fer hetta at krevja eina ávísa fyrisitingarorku.

Ein frágreiðing skal gerast um, hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk.

Í kapitli 4.1. verður víst á, hvat sagnast í føroysku lóggávuni fyri at megna at lúka tær treytir, ið eru settar í protokollini og sáttmálanum. Mælt verður til, at hesar broytingar verða gjørdar.

Mett verður, at verkseting av HM-protokollini fer at krevja ½ ársverk fyrsta árið og síðan 1/6 ársverk á hvørjum ári.

Útreiðslur

Leysliga mettt kemur fyrisitingarlígi og lögfrøðilígi parturin av POP- og HM-protokollunum umframt av Stockholm-sáttmálanum væntandi at krevja 2 ársverk 1. árið og síðan uml. 2/3 ársverk á hvørjum ári.

Lógarreglur í sambandi við verkseting

Sum partur av verkætlanini hevur lögfrøðingur hugt nærri eftir ítøkiligum lógum og kunngerðum, sum skulu setast í gildi í Føroyum, um verksetingin av POP- og HM-protokollunum umframt Stockholm-sáttmálanum skal fremjast í framhaldi av verkætlanini. Tað verður mettt, at tað er mest skilagott, at verksetingin fer fram við, at eitt nýtt brot verður sett inn í ta føroysku umhvørvisverndarlóggávuna. Hesar reglur skulu innihalda lógarheimild til at áseta neyðugar reglur í kunngerð.

Við tað, at tað snýr seg um reglur á einum rættilíga tøknilígam øki, og við tað, at tað eru reglur, sum skulu geva heimild til at seta bann fyri nýttslu, framleiðslu og inn- og útflutningi av nærri ásettum evnum, verður tað mettt munabest at veita lógarheimild til at áseta tær neyðugu lógarásetingarnar í kunngerð. Hetta fer eisini at geva myndugleika móguleika til skjótt at fremja neyðugar broytingar í reglum, um tað t.d. verður mettt neyðugt at áseta bann fyri nýttslu o.ø. av fleiri evnum enn teimum, sum nú verða mettt týðandi.

Saman við lýsingini av hvørji tiltøk skulu fremjast fyri at seta í verk POP (Persistent organic pollutants)- og HM (Heavy metal)-protokollirnar og Stockholm-sáttmálan inniheldur verkætlanin eisini eitt uppskot um lógartilíging í samsvari við hesa verkætlan.

Resumé

Der er set på, hvilke tiltag skal iværksættes for at implementere POP (Persistent organic pollutants) og HM (Heavy metal) protokollerne og Stockholm konventionen. Formålet med protokollerne og konventionen er at regulere antropogen forurening af stoffer, der kan flyttes over lange distancer i atmosfæren og kan have harmfulde effekter for helse og miljø.

Formålet med HM protokollen er at begrænse forureningen af tre tungmetaller: cadmium, bly og kviksølv og lægger op til forbud af visse produkter.

POP protokollen og Stockholm konventionen.

Færøerne vedtog POP protokollen i 2001, men har endnu ikke implementeret denne i færøsk lovgivning. Stockholm konventionen blev i 2002 sendt til Færøerne til bekræftelse, men Færøerne har endnu ikke afgjort om denne skal ratificeres.

POP protokollen og Stockholm konventionen er meget lig. POP protokollen har bestemmelser vedrørende produktion og anvendelse af 16 stoffer, mens Stockholm konventionen omhandler 12 stoffer. Stockholm konventionen omhandler også import og export af disse stoffer. Sammenfattet har protokollen og konventionen bestemmelser for at sætte forbud mod forbrug og produktion af bestemte stoffer. De omfattede stoffer er: Aldrin, chlordan, dieldrin, chlordecon, endrin, heptachlor, mirex, toxaphen, DDT, HCH, hexabromobihenyl og PCB. Nogle stoffer kan bruges begrænset: DDT, HCB og PCB, mens emissionen af nogle stoffer skal begrænses ved at bruge BAT (best available techniques): PAH, dioxin, HCB og PCB. Den færøske lovgivning skal reguleres, for at disse bestemmelser kan gælde i Færøerne.

Forbud skal sættes for POP stoffer. En række af stoffer og pesticider er omfattet, hvor af de fleste ikke bliver brugt på Færøerne. Særligt skal PCB forbruget udfases inden 2015 ifølge POP protokollen (2020 ifølge Stockholm konventionen).

- Lovgivning skal laves, der sætter forbud eller begrænser forbrug, produktion, import og export af stoffer og produkter.
- Handlingsplan skal udføres med hensyn til kortlægning, forbrug og håndtering af PCB holdigt udstyr
- Emissionsregistreringer skal laves for PAH, dioxin, PCB og HCB fra de to affaldsanlæg og energianlægget (kraftværket i Sudi).
- En redegørelse skal laves vedrørende hvilke tiltag er iværksat for at implementere POP protokollen og Stockholm konventionen.
- En plan skal laves over, hvordan information skal på bedste vis nå til kommuner, myndigheder, politikere og borgere.
- Hvis Stockholm konventionen bliver ratificeret på Færøerne, skal en handlingsplan og implementeringsplan (NIP – national implementation plan) laves.

Vedrørende de ovenfor nævnte pesticider, vurderes ikke, at disse er i brug på Færøerne. Det vurderes ikke, at der forefindes noget lager af disse på Færøerne. Derfor skal der ikke laves andre tiltag end sættes juridisk forbud vedrørende pesticider.

Vedrørende udfasing af PCB skal der iværksættes tiltag på Færøerne. En plan skal udføres over kortlægning og udfasing af PCB. Det vurderes, at affaldshåndtering af

udstyr, der kan indeholde PCB er tilfredstillende, dog skal der derudover oplyses om andre forureningskilder, som fx ruder og byggemateriale.

Vedrørende begrænsning af emission fra virksomheder er det energianlægget og affaldsforbrændingsanlæggene, der er omfattet af protokollen og konventionen. Protokollen og konventionen lægger op til at bruge BAT for at begrænse emissionen af visse stoffer. Derfor vil en implementering af protokol og konvention ikke medføre forandringer vedrørende forbrændingsanlæggene, da der allerede er iværksat tilstrækkelige tiltag. Vedrørende energianlægget inni á Sundi, er også visse BAT tiltag iværksat og der vurderes ikke, at en implementering vil få store konsekvenser for anlægget.

Det er særligt vedrørende registrering af luftemission, hvor der skal sættes ind. Vedrørende emission af PAH, dioxin og HCB fra stationære forureningskilder (energianlægget inni á Sundi og affaldsforbrændingsanlæggene) skal et referenceår identificeres. Dette skal være 1990 eller et andet år mellem 1985 og 1995. Det er tvivlsomt hvorvidt Færøerne kan fastsætte et af disse år som referenceår, da emissionsmængderne ikke er kendt for denne periode. Dog er dioxin mængden kendt for 2005 fra affaldsforbrændingsanlæggene. Det anbefales at benytte dette år som referenceår for dioxin for affaldsforbrændingsanlæggene, da disse har fået nyt renseanlæg i 2006. Det anbefales at udføre undersøgelser af emissionen af PAH, HCB, dioksin og PCB for både energianlægget inni á Sundi og affaldsforbrændingsanlæggene og registrere målinger fremover af disse stoffer. Der er hjemmel for at stille krav til at disse stoffer skal undersøges.

Protokollen stiller krav til, at affaldsforbrændingsanlæg med en kapacitet større end 3 tons per time, skal have et grænseværdi for dioxinemissionen. Affaldsforbrændingsanlæggene på Færøerne forbrænder omkring 2 til 2,5 tons per time og er derfor ligger derfor nedenfor grænsen til at være omfattet af denne. Forbrændingsanlæggene på Færøerne har i 2006 iværksat nødvendige tiltag for at holde sig nedenfor denne grænseværdi. Affaldsforbrændingsanlæggene har i hehold til deres miljøgodkendelser fået påbudt at undersøge dioxinemission og derfor skal kun anbefales at registrere disse målinger.

Emissionsregistreringer skal laves for PAH, dioxin, HCB og PCB. Derudover skal information indsamles om produktion og salg af de omtalte pesticider, samt import og export af disse.

Vedrørende mobile forureningskilder, skal BAT indføres. Dette er i henhold til dieselolie og emissionsfaktorer fra nye køretøjer. Det vurderes, at Færøerne klarer at overholde disse forpligtelser, men det juridiske grundlag mangler. Det anbefales at det juridiske på plads.

Vedrørende emission af dioxiner, HCB og PCB fra privat forbrændning, er det juridisk og administrativt på plads med bekendtgørelse. Derudover forefindes vejledning om dette. Derfor vurderes det ikke, at det er nødvendigt med andre tiltag end fortsat information til borgerne. Vedrørende privat forbrændning af fx olie i oliefyr, følger al importeret olie europæiske standarder, samt har olieforetagerne tilsyn med fyrene. Det vurderes, at Færøerne klarer at overholde sine forpligtelser, men det

juridiske grundlag mangler. Det anbefales derfor at få dette på plads so men opfølgning af dett projekt.

Der skal opmuntres til forskning, udvikling og overvågning og samarbejde om særligt påvirkninger på menneskehelse og miljø, herunder kvantificering af disse påvirkninger. Det anbefales at der tilskyndes til sådanne tiltag.

En plan skal laves om hvordan information bedst kan nå kommuner, myndigheder og borgere. Det anbefales, at Færøerne samler registreringer, undersøgelser, rapporter m.m. på en hjemmeside.

Stockholm konventionen og POP protokollen omfatter ikke stoffer, der er sporforureningsstoffer i produkter. Derfor vurderes det ikke, forurening i fx grindehvaler, fugl, æg osv er omfattet.

Det vurderes at implementering af POP protokollen og Stockholm konventionen vil kræve 1½ årsarbejde det første år og sidenhen ½ årsarbejde hvert år.

HM protokollen

Færøerne vedtog HM protokollen i 2001, men har endnu ikke implementeret protokollen i færøsk lovgivning. HM protokollen sætter forbud eller begrænsning mod forbruget af visse stoffer og produkter. Der forefindes ingen lovgivning på Færøerne vedrørende begrænsning eller forbud mod forbrug af stoffer eller produkter. Det er nødvendigt med en kemikalielovgivning eller regler, der forbyder visse stoffer og produkter.

Emissionen af cadmium, bly og kviksølv skal reducerest ved hjælp af BAT. Vedrørende begrænsning af emissioner er det kun energianlægget inni á Sundi omfattet. Det vurderes ikke, at det bliver nødvendigt med tiltag i denne henseende ud fra de undersøgelser, der er blevet lavet hidtil.

Emissionen af cadmium, bly og kviksølv fra energianlægget skal registrerest hvert år. Derudover skal der fastsættest et referenceår. Dette år skal være 1990 eller et andet år mellem 1985 og 1995. Ifølge kravene i protokollen, skal referenceåret identificerest, da protokollen ratificerest. Det har man endnu ikke gjort på Færøerne. Det ser ikke ud til, at det er muligt for Færøerne at fastsætte et af disse år som referenceår, da man ikke kender emissionen i denne periode. Dog er det muligt at benytte 2004 og fremover for energianlægget, da dette i 2004 blev miljøgodkendt med grænseværdier for blandt andre disse tre tungmetaler. Således er der i denne rapport lavet en vurdering af emissionen av tungmetal fra energianlægget for 2006.

Affaldsforbrændingsanlæggene er ikke omfattet af HM protokollen, da deres forbrændningskapacitet ligger under den grænseværdi sat i protokollen på 3 tons/time. Kapacitet for de færøske anlæg er 2 til 2,5 tons/time. Dog kan emissionsregistreringer laves for disse forbrændningsanlæg og det anbefales her at bruge en middelværdi for årene 1998-2005 eller alternativt vælge et af disse til refernceår.

Forbrændningsanlæggene fik i 2005 påbudt grænseværdier, der overholder forpligtelserne i denne protokol via deres miljøgodkendelse. I 2006 fik forbrændningsanlæggene nye renseanlæg, dog foreligger ingen resultater fra undersøgelser lavet i 2006 endnu. Sandsynligvis vil emissionen være nedenfor grænseværdierne og derfor skal emissionen kun registrerest fra anlæggene fremover.

Grænseværdier skal sættes for blyindholdet i bensin. Dette krav er overholdt i praksis på Færøerne, men det anbefales at få det juridiske grundlag på plads.

Grænseværdier skal sættes for kviksølvindhold i visse batterier. Det anbefales at få det nødvendige juridiske grundlag på plads og vil dette kræve en vis administrativ indsats.

En rapport skal laves om hvilke tiltag er iværksat for at implementere protokollen.

I rapporten påvises, hvilke mangler, der er i den færøske lovgivning for at holde forpligtelserne i protokollen. Det anbefales, at få det nødvendige juridiske grundlag indarbejdet.

Det vurderes at implementering af HM protokol vil kræve ½ årsarbejde det første år og sidenhen 1/6 årsarbejde hvert år.

Omkostninger

En forsigtig vurdering for den administrative og juridiske del af POP og HM protokollen, samt Stockholm konventionen, vil være omkring 2 årsarbejde det første år og sidenhen omkring 2/3 årsarbejde hvert år.

Lovregelgrundlag i forbindelse med implementering

Som del af projektet har jurist set nærmere på hvilke konkrete love og bekendtgørelser der skal udarbejdes her i Færøerne så vi også kan få implementeret disse i lovgivning i fortsættelse af projektet. Det vurderes, at det er mest hensigtsmæssigt at en implementering af ECE LRTAP's HM og POP protokollerne samt Stockholm-konventionen foregår ved at der indsættes et nyt kapitel i den på Færøerne gældende lov om miljøbeskyttelse. Disse regler skal indeholde lovhjemmel til at fastsætte nødvendige regler i bekendtgørelse.

Da der er tale om regler inden for et område, som er af teknisk karakter, og da der er tale om regler, som skal give hjemmel for forbud for brug, produktion samt import og eksport af nærmere bestemte stoffer, gør dette at det vurderes mest hensigtsmæssigt at udarbejde lovhjemmel til at fastsætte det relevante lovkrav i bekendtgørelsesform. Dette vil også give myndighederne muligheder for hurtigt at udarbejde nødvendige ændringer i regelgrundlaget, såfremt det f.eks. vurderes nødvendigt at fastsætte forbud mod brug m.v. af flere stoffer end de, som nu vurderes at være relevante.

Tilsammen med projektets skildring af hvilke tiltag skal iværksættes for at implementere POP (Persistent organic pollutants) og HM (Heavy metal) protokollerne og Stockholm konventionen indeholder projektet også et forslag til lovgivningsmæssig tilretning.

Innihaldsyvirlit

Samandráttur	2
Fororð.....	3
Samandráttur	4
Resumé.....	8
Innleiðsla.....	13
1. partur. POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin.	14
1. kap. Hvørji evni snýr tað seg um	14
2. kap. Krøv sambært POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum	15
2.1 LRTAP POP-protokollin	15
2.2 Stockholm-sáttmálin	19
2.3 Munur/samanfall millum LRTAP og Stockholm-sáttmálan.....	24
2.4 Fyrisitingarligar avleiðingar av POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum	24
2.5 Løgfrøðiligar avleiðingar av POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum.....	26
2.5.1 POP-protokollin	26
2.5.2 Stockholm-sáttmálin	26
3. kap. Evnini og nøgdir av teimum í Føroyum.....	27
3.1 Týningarevni	27
3.2 PAH.....	28
3.3 Dioksin.....	29
3.4 PCB.....	31
3.5 Ídnaðarevni: Hexachlorobenzon og hexabromobiphenyl	32
4. kap. Løgfrøðilig, fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk	32
4.1 Løgfrøðilig tiltøk.....	32
4.2 Fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk.....	35
4.3 Meting av kostnaði - fyrisiting.....	36
5. kap. Krøv til innihald í NIP.....	37
2. partur. HM-protokollin	38
1. kap. Evni, ið protokollin fevnir um.....	38
2. kap. Lýsing av HM-protokollini	38
2.1 Lýsing av krøvum	38
2.2 Fyrisitingarligar avleiðingar av HM-protokollini	43
2.3 Løgfrøðiligar avleiðingar av HM-protokollini.....	43
3. kap. Evnini og nøgdir av teimum í Føroyum.....	44
4. kap. Løgfrøðilig, fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk í Føroyum.....	46
4.1 Løgfrøðilig tiltøk.....	46
4.2 Fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk.....	47
4.3 Meting av kostnaði - fyrisiting.....	47
Tilvísingarlisti	48

Fylgiskjøl:

- Ígildissetan av POP-protokollini, HM-protokollini umframt Stockholm-sáttmálanum
- Uppskot um lógaráseting til verkseting av POP-protokollini, HM-protokollini og Stockholm-sáttmálanum.

Innleiðsla

Endamálið við hesi frágreiðing er at lýsa fyrisitingarligu, tøkniligu og lógarásettu avleiðingarnar av UN/ECE LRTAP-protokollunum um POP (The 1998 Protocol on Persistent Organic Pollutants) og um tungmetál (The 1998 Protocol on Heavy Metals (HM), umframt av Stockholm-sáttmálanum, ið eisini fevnir um POP-evni.

Protokollirnar eru greiddar úr hondum undir ST-deildini ECE (Economic Commission for Europe) sum partur av sáttmálanum viðvíkjandi “Long range transboundary air pollution” (LRTAP).

Danmark samtykti POP- og HM-protokollirnar í 2001. Føroya Løgting tók undir við báðum protokollunum í 2001.

POP- og HM-protokollirnar vórðu undirskrivaðar í Århus í 1998. Í sambandi við viðgerðina av danskari undirtøku vórðu báðar protokollirnar sendar til Føroya til staðfestingar tann 29. juni 1999. Tær vórðu viðgjørðar av eitt nú Heilsufrøðiligu starvsstovuni, ið m.a. vísti á tørvin á hagfrøðiligum útgreiningum at nýta sum støði undir árligum frágreiðingum, umframt at roknast mátti við útreiðslum til at gera nærri reglur og hagfrøðiligar útgreiningar.

Eitt ávíst samskipti var eisini millum Føroyar og danska Miljøstyrelsen (MST). MST vísti á, at Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) kunnu vera við at gera tær útrokningar, ið skulu gerast í sambandi við árligar frágreiðingar, tó krevst, at neyðugar upplýsingar verða sendar teimum úr Føroyum.

Støðan í 2006 er tann, at eingin uppfylging er gjørd í sambandi við POP-protokollina og HM-protokollina, síðan tikið varð undir við teimum, hóast tað undir viðgerðina varð víst á ein slíkan tørv.

Stockholm-sáttmálin varð undirskrivaður í mai 2001 í Stockholm og kom í gildi á vári 2004, eftir at 50 lond høvdu tikið undir við honum. Sáttmálin fevnir um tey flestu somu evnini sum POP-protokollin, men sáttmálin fevnir harumframt um bann, eisini inn- og útflutning. Sáttmálin varð sendur til Føroya til staðfestingar tann 3. mai 2002. Danmark tók undir við sáttmálanum 17. des 2003 við umveldisfyriverni fyri Føroyum. Sáttmálin er sostatt ikki staðfestur at galda í Føroyum enn.

Í hesi frágreiðing verður lýst, hvørjar avleiðingar undirtøkan av POP- og HM-protokollunum hevur og hvørjar avleiðingar ein mógulig føroysk undirtøka av Stockholm-sáttmálanum kann fáa og hvørji tiltøk skulu setast í verk.

Frágreiðingin er skipað í tveir høvuðspartar, har tann fyrri parturin er um POP-protokollina og Stockholm-sáttmálan, og tann seinni parturin snýr seg um HM-protokollina. 1. kap. í 1. parti um POP-protokollina og Stockholm-sáttmálan lýsir hvørji evni, ið tað snýr seg um. 2. kap. lýsir krøvini, ið eru ásett í bæði protokoll og sáttmála, umframt fyrisitingarligar og lögfrøðiligar avleiðingar. 3. kap. lýsir nærri, hvørji evni ið tað snýr seg um og nýtsluna/útlátið av teimum í Føroyum. Í 4. kap. verða neyðug tiltøk lýst, og í 5. kap. verður greitt frá, hvat ein ætlan fyri verkseting skal innihalda. 2. partur er skipaður á sama hátt og er, sum nevnt, um HM-protokollina.

1. partur. POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin.

1. kap. Hvørji evni snýr tað seg um

POP (Persistent Organic Pollutants) eru lívrunnin evni, ið eru fitiloysin og seint niðurbrotilig. Flest POP-evni eru mannaskapt. Tey kunnu hópast upp gjøgnum føðiketun, serliga í havsúgdjórur og fugli, og harvið verða ein hóttan fyri fólkahælsu og umhvørvi. Hesi dálkandi evni kunnu flytast langar leiðir og fara um landamørk. POP-evni sýnast at flytast frá heitum til kaldari umhvørvi við hav- og luftstreymum, og tískil hópast tey upp í arktiska umhvørvinum, har tey kunnu hava árin á vistfrøðiligu skipanina og fólk, ið har livir.

POP-protokollin setur krøv til framleiðslu og nýtslu av tilsamans 16 evnum ella evnisbólkum, og Stockholm-sáttmálin fevnir um 12. Umframt framleiðslu og nýtslu setur Stockholm-sáttmálin eisini krøv til inn- og útflutning. Meginparturin av evnunum eru týningarevni, men listin fevnir eisini um nøkur ídnaðarkemikalii og hjáframleiðsluevni. Í 1. talvu sæst eitt yvirlit yvir evnini.

1. talva. Yvirlit yvir tey evni, ið POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin fevna um. F: Forboð fyri framleiðslu og nýtslu. A: Avmarking í nýtslu. M: Minking av framleiðslu av ótilætlaðum hjáframleiðsluevnum.

	Evni	POP-protokollin	Stockholm-sáttmálin
Týningarevni	Aldrin (CAS:309-00-2)	F	F
	Chlordan (CAS: 57-74-9)	F	F
	Dieldrin (CAS: 60-51-1)	F	F
	Chlordecon (CAS: 143-50-0)	F	
	Endrin (CAS: 72-20-8)	F	F
	Heptachlor (CAS: 76-44-8)	F	F
	Mirex (CAS: 2385-85-5)	F	F
	Toxaphen (CAS: 8001-35-2)	F	F
	DDT (CAS: 50-29-3)	F/A	F/A
	HCH (Lindan) (CAS: 608-73-1)	A	
Ídnaðarkemikalii	Hexachlorobenzen (CAS: 118-74-1)	A	F
	PCB	F/A	F/M
	Hexabromobiphenyl (CAS: 36355-01-8)	F	
Ótilætlað hjáframleiðsluevni	PAH	M	
	Dioksin (PCDD/PCDF)	M	M

2. kap. Krøv sambært POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum

Her verða krøvini í bæði POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum lýst. Eisini verða lögfrøðiligu avleiðingarnar av protokollini og Stockholm-sáttmálanum lýstar.

POP-protokollin hevur ásetingar um framleiðslu og nýtslu av 16 ymiskum evnum ella evnabólkum, og Stockholm-sáttmálin snýr seg um 12 evni. Stockholm-sáttmálin viðvíkur eisini inn- og útflutningi av hesum evnum.

2.1 LRTAP POP-protokollin

LRTAP POP-protokollin er skipað soleiðis, at tað er eitt høvuðsskjal við greinum, umframt 8 fylgiskjøl. Fylgiskjal V og VII eru vegleiðandi, hini eru bindandi partur av protokollini.

Dálkingarkeldurnar, sum POP-protokollin fevnir um, eru nýtsla av ávísnum evnum og týningarevnum, umframt brenning av fossilum evnum, ídnaðarframleiðsla, brenning av burturkasti og flutningur á landi.

Protokollin fevnir ikki um PCB ella onnur evni í t.d. grind, fugli o.s.fr., hvørki sum matvøra ella burturkast.

Niðanfyri er ein gjøgnumgongd av einstøku greinunum í protokollini.

Grein 1 – Skilmarkingar av heitum

Støðuføst dálkingarkelda (stationary source): merkir ein og hvør støðufastur bygningur, kervi, hentleiki, skipan ella útgerð, ið letur út ella kann lata út POP-evni beinleiðis ella óbeinleiðis út í lofthavið.

Bólkurin stórar støðufastar dálkingarkeldur (major stationary source kategori): merkir ein og hvør støðuføst dálkingarkelda nevnd í bólkunum í fylgiskjali VIII. Av hesum er bert brenning av fossilum brennievni (bert orkuverkið inni á Sundi) og brenning av burturkasti viðkomandi fyri Føroyar.

Grein 2 lýsir endamálið við POP-protokollini, ið er at seta krøv til, minka ella banna útlát av seint niðurbrótiligum lívrundum dálkandi evnum (POP) frá teimum dálkingarkeldum, sum eru ásettar í protokollini.

Grein 3 hevur ásetingar um grundleggjandi skyldur/treytir í protokollini. Hvørt land skal fullkomiliga gevast at framleiða og nýta evnini í fylgiskjali I (aldrin, chlordan, chlordecon, DDT, dieldrin, endrin, heptachlor, hexabromobiphenyl, HCB, mirex, PCB og toxaphen) sambært verksetingarkrøvunum tilskilað heri, uttan tá ið serstøk undantøk eru givin sambært grein 4 í hesi protokoll.

Burturbeiningin av evnunum í fylgiskjali I skal gerast á ein umhvørvisliga tryggan hátt og sambært Basel-sáttmálanum.

Flutningur av evnunum í fylgiskjali I millum landamørk skal gerast á ein umhvørvisliga tryggan hátt og sambært Basel-sáttmálanum.

Evnini í fylgiskjali II skulu bert nýtast við avmarking. Tey eru DDT, HCH og PCB.

Hvørt land skal gera hóskaði ætlanir fyri at eyðmerkja evnini, ið eru nevnd í fylgiskjølunum I, II og III, ið eru í nýtslu, og burturkast, ið inniheldur hesi evnini. Eisini skal tryggjast, at slíkt burturkast og vørur, ið skulu burturbeinast, verða burturbeindar á ein umhvørvisliga tryggan hátt.

Hvørt land skal minka árliga heildarútlátið av evnunum, ið eru nevnd í fylgiskjali III (PAH, dioksin og HCB), og skal hetta gerast í mun til eitt støðisár (frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995). Hetta hevur bert týdning í sambandi við brennistøðirnar og orkuverkið inni á Sundi. Vit kenna ikki útlátstølini fyri hesi ár í Føroyum, og skal her mælast til, at hesi evni í framtíðini verða mátað á viðkomandi dálkingarkeldum. Nevntast kann tó, at “state of the art”-brennistøðir vórðu bygdar í seinnu helvt av 1980-árunum, og samstundis varð brenning av burturkasti á øðrum plássum bannað. Mett verður, at hetta tiltak minkaði sera nógv um útlátið av nevndu dálkingarevnum.

Fyri at minka um útlátið av dioksini, HCB og PAH skal best tóka tøkni (BAT), sum er lýst í fylgiskjali V, nýtast til nýggjar, støðufastar keldur, ið eru nevndar í fylgiskjali VIII sum størri støðufastar keldur. Hetta fevnir í Føroyum um orkuverkið inni á Sundi, um brennistøðirnar og um brenning heima við hús (brenning í oljufýri, ovni o.ø.). Mett verður ikki, at tað verður neyðugt við øðrum tiltøkum enn møguliga meira kunning og upplýsing fyri at halda hesa treyt.

Markvirði skulu ásetast fyri dioksin-útlát (sí fylgiskjal IV) á øllum brennistøðum til vanligt húsarhaldsburturkast við einum orkuføri størri enn 3 tons um tíman, og havast skal fyrilit fyri fylgiskjali V um BAT. Fylgiskjal V er bert vegleiðandi og er ikki bindandi. Brennistøðirnar í Føroyum brenna uml. 2-2,5 tons um tíman, og tískil fara tær ikki at verða fevndar av hesi áseting í lóguni. Nevntast skal tó, at brennistøðirnar í Føroyum longu hava fingið ásett hesar treytir í sambandi við sínar umhvørvisgóðkenningar. Sostatt lúka tær allar treytir.

Somu krøv eru til verandi støðufastar keldur, tó bert um hetta er tøkniliga og fíggarliga møguligt. Hesi tiltøk skulu verða sett í verk ikki seinni enn innan 2 ár eftir at POP-protokollin er sett í gildi fyri nýggjar støðufastar dálkingarkeldur og innan 8 ár fyri verandi støðufastar dálkingarkeldur. Harumframt skulu átøk gerast viðvíkjandi útláti frá flytførum keldum, t.e. akførum, og skal fyrilit havast fyri fylgiskjali VII, ið lýsir BAT á hesum øki. Fylgiskjal VII er tó ikki bindandi, men bert vegleiðandi.

Hvørt land skal lata gera útlátshagtøl fyri evnini í fylgiskjali III (PAH, dioksin og HCB). Hetta merkir, at kanningar skulu gerast av hesum útláti á orkuverkinum umframt brennistøðunum, og harumframt skulu gerast metingar av brenning heima við hús. Upplýsingar skulu savnast inn um framleiðslu og sølu av evnunum í fylgiskjali I og II við at nýta mannagongdir tilskilaðar av EMEP (European Monitoring and Evaluation Programme). Frágreiðingar skulu gerast sambært grein 9.

Grein 4 – Undantøk

Her verður greitt frá undantøkum, treytum og mannagongdum. Møguleiki er at fáa undantaksloyni til at nýta evni, ið verða nýtt til frama fyri fólkahelsu.

Grein 5 – Útbreiðsla av vitan og tøkni

Londini skulu skapa umstøður í samsvari við sínar egnu lógir og vegleiðingar fyri at kunna um ta vitan og ta tøkni, sum er tøk til at basa nýgerð og útláti av POP-evnum. Tað eigur at verða gjørt millum hóskaði myndugleikar, stovnar og virkseml; ikki bert innlendis, men eisini eigur kunning regluliga at fara fram í altjóða høpi og í samskifti við myndugleikar í øðrum londum.

Grein 6 – Almenn tilvitan

Londini skulu kunna almenna borgarar, harímillum eisini brúkarar, um POP-evni. Kunning skal eggja til, at nýtslan av POP-evnum verður steðgað, og gerast skal vart við onnur evni, ið kunnu nýtast í staðin fyri POP-evni.

Grein 7 – Mannagongdir, ætlanir og kunning

Innan 6 mánaðir eftir, at henda protokoll er sett í gildi, skal hvørt land hava gjørt mannagongdir og ætlanir um, hvussu treytir í hesi protokoll skulu lúkast.

Grein 8 – Gransking, menning og eftiransing

Londini skulu stuðla gransking, menning og eftiransing og samarbeiði, ið m.a. hevur samband við árin á fólkaheilsu og umhvørvi, herí talfesting av hesum árinum.

Grein 9 – Frágreiðing

Londini skulu lata frágreiðing um hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk, til altjóða stýrandi nevndina fyri sáttmálan. Frágreiðingin verður stílað til “Executive Body” og send til “Executive Secretary of the Commision”. Óvist er, hvussu regluliga frágreiðing skal latast inn. Upplýsast skal um útlátsnøgdir av POP-evnum við at nýta mannagongdir, ið “The Steering Body” hjá EMEP hevur gjørt. Upplýsingar skulu eisini latast um útlátsnøgdir av evnunum í fylgiskjali III fyri ásett støðisár. Stødd og innihald skal vera sambært “Executive Body”.

Grein 10 – Endurskoðan

Á fundum við “Executive Body” skulu londini meta um gongdina fyri at lúka settu treytirnar. Tann fyrsti endurskoðanarfundurin skal vera innan 3 ár eftir, at henda protokoll er sett í gildi. Hetta merkir í roynd og veru, at fundir longu hava verið – kannast skal nær næsti fundur verður.

Grein 11 – Lúkan av treytum

“The Implementations committee” skal meta um, hvussu tað gongur hjá teim einstøku londunum at lúka treytirnar.

Grein 12 – Semja við trætumál

Reglur eru settar í protokollina um at viðgera trætumál.

Grein 13 – Fylgiskjøl

Fylgiskjal V og VII eru vegleiðandi; hini eru ein partur av protokollini.

Grein 14 – Broytingar

Øll lond kunnu seta fram uppskot um broytingar. Reglur fyri uppskot og viðtøku av broytingum verða ásettar í hesi grein.

Grein 15-20 snúgva seg um undirskrivning, samtykt, góðkenning, gildiskomu og framferðarhættir fyri uppsøgn. Protokollin kemur í gildi 90 dagar aftan á samtykt. Støðan fyri Føroyar er, sum áður nevnt, at protokollin kom í gildi í 2001. Enn er einki gjørt fyri at fylgja ásetingum í protokollini.

Fylgiskjal I - evni, ið skulu bannast

12 evni eru nevnd í fylgiskjalinum: Aldrin, chlordan, chlordecon, dieldrin, endrin, hexabromobiphenyl, mirex, toxaphen, heptachlor, DDT, HCB og PCB.

Um ikki annað er tilskilað í sjálvari protokollini, er hetta fylgiskjal ikki galdandi fyri evnini, um tey: (i) eru kontaminantar í einu vøru/úrdrátti ella (ii) eru í vørum, ið eru framleiddar ella longu í nýtslu á verksetingardeggi ella (iii) eru evnafrøðiligir intermediantar í framleiðsluni av einum ella fleiri øðrum evnum og verða tískil evnafrøðiliga broytt. Um ikki annað er tilskilað, skal hvør treyt í fylgiskjalinum vera galdandi á gildiskomudegnum fyri protokollina.

Fylgiskjal II – Evni, ið kunnu nýtast avmarkað

Tey eru: DDT, HCH, PCB.

Fyri PCB verður her lýst, hvørjar dálkingarkeldur protokollin fevnir um.

Dálkingarkeldurnar til PCB, ið protokollin fevnir um, eru útgerð, so sum transformatorar, kapasitatorar ella onnur útgerð, ið inniheldur flótandi PCB-løg.

Fylgiskjalið er ikki galdandi fyri evnini, um tey: (i) eru kontaminantar í eini vøru/úrdrátti ella (ii) eru í vørum, ið eru framleiddar ella longu í nýtslu á verksetingardeggi ella (iii) eru evnafrøðiligir intermediantar í framleiðsluni av einum ella fleiri øðrum evnum og verða tískil evnafrøðiliga broytt. Um ikki annað er tilskilað, skal hvør treyt í fylgiskjalinum vera galdandi á gildiskomudegnum fyri protokollina.

Fylgiskjal III – Ótilætlað hjáframleiðsluevni

Tey eru: PAH, dioksin og HCB.

Eitt støðisár skal ásetast. Støðisárið skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Landið skal vísa á, hvat støðisárið er, tá ið protokollin verður samtykt. Ivasamt er, um Føroyar kunnu nýta nakað av hesum árum sum støðisár, tí nøgdirnar hava neyvan verið kendar tá.

Fylgiskjal IV – Markvirði

Áseting av markvirði fyri dioksin-útlát á brennistøðum. Fyri Føroyar kann bert brenning av húsarhaldsburturkasti hava týdning, og er føroyska brenniførið beint niðan fyri galdandi markvirði:

Húsarhaldsburturkast (brenning av meira enn 3 tons um tíman): 0,1 ngTE/m³

Føroysku brennistøðirnar brenna uml. 2-2,5 tons um tíman.

Fylgiskjal V - BAT

Lýsing av best tøkni tøkni fyri at avmarka útlátið av POP-evnum frá stórum støðuføstum dálkingarkeldum. Fylgiskjalið er bert vegleiðandi.

Fylgiskjal VI - Tíðarfreistir

Tíðarfreistir fyri markvirðum og best tøkni tøkni fyri nýggjar og verandi støðufastar keldur:

- a) Nýggjar støðufastar keldur: 2 ár aftan á dagfesting fyri gildiskomu av protokollini

- b) Verandi støðufastar keldur: 8 ár aftan á dagfesting fyri gildiskomu av protokollini. Um neyðugt, kann hetta tíðarskeið leingjast fyri serligar støðufastar keldur.

Fylgiskjal VII – Tilmæli fyri átøk fyri flytførar dálkingarkeldur. Fylgiskjalið er bert vegleiðandi og snýr seg um at minka um útlátið av serliga PAH og dioksini. Tað snýr seg um útlát frá nýggjum akførum (dieselbilum, tungum bilum og uttanvegaakførum) og tilmæli fyri innihald av ávísimum brennievnisparametrum. Einkin verður nevnt um skipaferðslu, og verður tí her mett, at protokollin ikki er galdandi fyri skip, bátar o.s.fr., men bert fyri flutning á landi.

Fylgiskjal VIII – Listi yvir stórar støðufastar keldur

Skipanir ellar partar av skipanum til gransking, menning og royndir av nýggjum úrdráttum fevnir hesin listi ikki um. Ein meira fullfíggaður listi er at finna í fylgiskjali V.

Bert bólkarnir 1, 6 og 7 hava týðning fyri Føroyar.

Nr. 1: Brenning av húsarhaldsburturkasti, vandamiklum burturkasti, sjúkraburturkasti og rottangaevju annaðhvørt hvørt sær ella saman.

Nr. 6: Brenning av fossilum brennievnum við einum termiskum orkuføri størri enn 50 MWh.

Nr. 7: Brenning heima við hús (t.e. brenning í oljufýri, ovni o.ø.).

2.2 Stockholm-sáttmálin

Niðanfyri verður innihaldið í Stockholm-sáttmálanum lýst og greitt verður frá, hvønn týðning hann kann fara at fáa fyri Føroyar.

Stockholm-sáttmálin hevur fleiri fylgiskjøl, har fylgiskjal A vísir, hvørji evni skulu bannast (9 evni), fylgiskjal B snýr seg um at avmarka DDT-nýtisluna, og fylgiskjal C snýr seg um at minka útlátið av hjáframleiðsluevnum dioksini, HCB og PCB. Fylgiskjal D til F greiða frá, hvørjar upplýsingar skulu latast inn í sambandi við uppskot um nýggj evni, sum sáttmálin eigur at fevna um.

Niðanfyri er ein gjøgnumgongd av greinum í sáttmálanum, har dentur er lagdur á, hvat kann fara at hava týðning fyri Føroyar.

Í grein 1 verður endamálið lýst. Endamálið við Stockholm-sáttmálanum er at verja fólkaheilsu og umhvørvi fyri seint niðurbrótiligum lívrúnum evnum. Sáttmálin bannar nýtslu og framleiðslu av 10 POP-evnum, umframt inn- og útflutningi av teimum. Harumframt miðar sáttmálin ímóti at fyrirbyggja, minka um, og í mestan mun at steðga dioksin-útláti.

Grein 2 hevur skilmarkingar av heitum í sáttmálanum.

Grein 3 lýsir tiltøk, ið kunnu gerast fyri at minka um ella steðga útláti frá ætlaðari framleiðslu og nýtslu. Hvørt land skal banna og/ella seta lógfrøðilig ella fyrisitingarlig tiltøk í verk fyri at steðga allari framleiðslu, nýtslu og inn- og útflutningi av teimum 9 evnum í fylgiskjali A; tað er aldrin, chlordan, dieldrin, endrin, heptachlor, hexachlorbenzen, mirex, toxaphen og PCB.

Nýtsla av PCB skal bannast. Londini skulu eyðmerkja øll tól og annað, ið inniheldur PCB. Tó er serstakt viðvíkjandi PCB (fylgiskjal A, 2), at londini binda seg til at steðga nýtsluni av PCB í útbúnaði (t.d. í transformarum, kondensatorum ella øðrum ílótum, ið innihalda lög) innan 2025. Londini skulu eyðmerkja, merkja og burturbeina útbúnað og raðfesta størstu nøgdinar fyrst og byrja við útbúnaði við: Meira enn 10% PCB og mongdum meira enn 5 litrar, síðan útbúnaði við meira enn 0,05% PCB og mongdum meira enn 5 litrar og til síðst útbúnaði við meira enn 0,005% PCB og mongdum størri enn 0,05 litrar. Harumframt skulu londini tryggja sær, at møgulig dálking verður avmarkað, har PCB framvegis verður nýtt. Hetta merkir m.a., at nýtslan bert skal vera í heilum og óskalaðum útbúnaði, og at nýtslan ikki má vera knýtt at matvøru- ella fóðurframleiðslu. Londini skulu eisini royna at eyðmerkja annan útbúnað, ið inniheldur flótandi lög við meira enn 0,005% PCB og burturbeina hann á ein umhvørvisliga tryggan hátt. Samanumtikið vil tað siga, at øll nýtsla av PCB skal halda uppat innan 2025.

Stockholm-sáttmálin fevnir ikki um evni, sum koma fyri sum dálking í vørum o.ø. Sostatt fevnir sáttmálin ikki um PCB-dálking í t.d. grind, fugli, eggjum o.s.fr.

Londini skulu 5. hvørt ár leggja fram støðufrágreiðing viðvíkjandi PCB á landafundi, sí eisini grein 15 í hesum sáttmála.

Framleiðsla og nýtsla av evni í fylgiskjali B, tað er DDT, skal steðgast. Tó kunnu undantøk gevast til lond, ið nýta DDT til at berjja niður t.d. malaria. Tað verður gjørd ein serlig skráseting til tey lond, ið framvegis fara at nýta DDT. Hetta hevur ikki týðning fyri Føroyar.

Evnini í fylgiskjali A og B skulu hvørki innflytast ella útflytast, uttan so at tað er í samsvari við henda sáttmála, og tá ið evnini skulu burturbeinast, skal tað vera á ein umhvørvisliga tryggan hátt.

Grein 4 er um serlig undantøk

Ein skráseting av londum, ið ynskja serlig undantøk fyri evni á fylgiskjali A og B. Fylgiskjal B fevnir um DDT og hevur ikki týðning fyri Føroyar. POP-avgreiðslustovan fyrisitur skrásetingarlistan, ið er almennur. Undantakið er galdandi í fimm ár eftir, at sáttmálin er komin í gildi. Eftir hetta er møguleiki at leingja undantaksloyvið við fimm árum, men skal tað tá avgerast á einum landafundi (Conference of the Parties - CoP). Serliga verður fyrilit havt fyri menningarlandum og londum við skiftisbúskap.

Grein 5 er um tiltøk fyri at minka um ella heilt at steðga útláti frá ótilætlaðari hjáframleiðslu

Londini skulu framhaldandi minka um, og har tað er møguligt, heilt steðga evnunum í fylgiskjali C, tað er dioksin, HCB og PCB. Í fylgiskjali C er yvir lit yvir vanligar dálkingarkeldur til dioksin, HCB og PCB. Londini skulu gera eina virkisætlan innan 2 ár eftir, at sáttmálin er komin í gildi fyri landið. Henda virkisætlan skal síðan vera partur av NIP (National Implementation Plan).

Grein 5 greiðir nærri frá, hvat virkisætlanin skal innihalda. Londini skulu menna og nýta øðrvísi tilfar og framleiðsluhættir, nýta BAT í sambandi við nýggjar dálkingarkeldur (krav skal verða sett um BAT innan 4 ár eftir at sáttmálin er settur í

gildi fyri dálkingarkeldur, fylgiskjal C, II) og bæði BAT og BEP (Best Environmental Practice) í sambandi við verandi keldur.

Niðanfyri verða nevndar dálkingarkeldurnar til serliga dioksin, umframt HCB og PCB, ið hava týðning fyri Føroyar:

1. Brennistøðir, her íroknað brenning av húsarhaldsburturkasti, vandamiklum burturkasti, sjúkraburturkasti og evju/rottangaevju (fylgiskjal C, II a).
2. Brenniovnar, oljufýr, bál o.s.fr. (fylgiskjal C, III c)
3. Brenning av fossilum brennievni á orkuverkum og í ídnaði (fylgiskjal C, III d).

Eingi markvirði verða ásett í sáttmálanum, ei heldur minstamark fyri stødd á virkseminum. Mett verður, at krøvini eru lokin í Føroyum og eingi tiltøk skulu gerast, annað enn at halda fram at kunna borgarar um brenning heima við hús.

Fyri at minka um útlátini skal BAT og BEP nýtast.

Viðvíkjandi Stockholm-sáttmálanum verður ein vegleiðing gjørd, ið vísir alla tøkni og allar mannagongdir í sambandi við at steðga og minka um útlátið av dioksini frá mannaskaptum keldum¹. Henda vegleiðing skal nýtast í sambandi við, at partarnir gera sína NIP og skulu meta um, hvussu minkingin av útláti frá POP-hjáframleiðsluevnum kann røkkast.

Grein 6 er um tiltøk fyri at minka um ella steðga útláti frá goymslum og burturkasti Mannagongdir skulu gerast til at eyðmerkja og handfara goymslur við POP-evnum, úrdráttir og vørur og burturkast, ið innihalda ella eru dálkað av evnunum, ið eru nevnd í fylgiskjali A, B og C.

Burturkast, herundir goymslur, ið ikki er loyvt at nýta longur, skal eyðmerkjast, handfarast, savnast og flytast á umhvørvisliga tryggan hátt. Hetta merkir, at slík evni skulu týnast ella umskapast, so at tey ikki longur innihalda evni við POP-eginleikum, uttan so at POP-innihaldið er sera lágt ella tað ikki gagnar umhvørvinum at týna ella umskapa evnini.

Sambært fylgiskjali A, part 2, e, skal átak gerast fyri burturkastshandfaring av flótandi løgi og útbúnaði, ið inniheldur meira enn 0,005% PCB sum skjótast og ikki seinni enn í 2028. POP-burturkast má ikki endurnýtast.

Mannagongdir skulu gerast til at eyðmerkja øki, ið eru dálkað av POP-evnum, og skal upprudding av slíkum økjum gerast á ein umhvørvisliga tryggan hátt.

Eitt tætt samstarv skal vera millum tey, som vara av (= Conference of the Parties) Stockholm-sáttmálanum og tey, som vara av Basel- sáttmálanum um handfaring av vandamikla burturkastinum.

Grein 7 – Verksetingarætlan

Hvørt land skal gera eina verksetingarætlan (NIP) fyri at seta henda sáttmála í verk og lata verksetingarætlanina til “Conference of the Parties” innan 2 ár aftan á dagin, ið sáttmálin kom í gildi fyri landið. Verksetingarætlanin skal vísa á, hvussu krøvini í sáttmálanum verða lokin í landinum. Ætlanin skal dagførast regluliga.

Danmark læt sína verksetingarætlan inn í mai 2006. Um Føroyar taka undir við Stockholm-sáttmálanum, skal greiða fáast á, hvørt føroyska tilfarið skal latast inn fyri seg ella latast inn saman við dagføring av tí danska tilfarinum, og um Føroyar

¹ Ein fyribils útgáva av vegleiðingina (UNEP/POPS/COP.3/INF/4 –Draft guidelines on best available techniques and provisional guidance on best environmental practices relevant to Article 5 and Annex C) sæst á http://www.pops.int/documents/meetings/cop_3/meetingdocs/default.htm

skulu lata sína ætlan inn til MST. Grønland fer ætlandi at lata sína verksetingarætlan til MST, ið samskipar og sendir verksetingarætlanina í síni heild til ST POP-avgreiðslustovuna. Hetta kann eisini gerast í sambandi við føroysku ætlanina. Eins og í Grønlandi eigur at verða kannað, nær danska NIP skal fevna um føroyska tilfarið. Rímligt hevði verið, um tað er tvey ár aftan á, at Føroyar hava avgjørt, um takast skal undir við sáttmálanum.

Grein 8 – Skráseting av nýggjum evnum til fylgiskjal A, B og/ella C.
Her verður lýst, hvussu lond kunnu mæla til, at nýggj evni verða skrásett í fylgiskjali A, B og/ella C.

Grein 9 – Útbreiðsla av vitan

Lond skulu kunna hvørt annað um hættir at minka ella steðga framleiðslu, nýtslu og útláti av POP-evnum, umframt um evni, sum kunnu nýtast í staðin fyri POP-evni. Londini skulu hvørt sær áseta ein stovn, ið hevur ábyrgd av samskiptinum í sambandi við hesar upplýsingar. Samskiptast skal beinleiðis við avgreiðslustovuna. Her skulu Føroyar sostatt áseta ein stovn, ið skal samskipa samskiptið.

Grein 10 – Kunning til borgarar, tilvitan og útbúgving

Politikarar, avgerðartakarar og borgarar skulu upplýsast væl um POP-evni. Kunningar- og undirvísingartilfar skal fáast til vegar og røkka øllum borgarum. Kunningarmiðdepil kann stovnast fyri eitt land ella fyri eitt øki.

Grein 11 – Gransking, menning og eftiransing

Í hesi grein verða londini eggjað til, bæði innlendis og á millumlandastigi, at granska, menna, ansa eftir og samstarva viðvíkjandi POP-evnum.

Grein 12 – Tøknilig hjálp

Londini skulu samstarva um at veita tøkniliga hjálp til menningarland og lond við skiftisbúskapi, fyri at hesi lond kunnu lúka treytirnar í sáttmálanum.

Grein 13 – Fígging

Londini binda seg til at veita fígging til innlendis tiltøk fyri at náa málunum í hesum sáttmála, í samsvari við tjóðarætlanir og raðfestingar. Ídnaðarlondini skulu veita fíggarligan stuðul til menningarland og lond við skiftisbúskapi, so tey kunnu lúka treytirnar í sáttmálanum. Greitt verður frá, hvussu fíggingin verður veitt, t.e. fíggingarmekanismu.

Grein 14 – Fyribils fígging

GEF (The Global Environment Facility) skal fysisita fíggingarmekanismu, sum tað verður víst til í grein 13, til annað verður avgjørt.

Grein 15 – Frágreiðingar

Hvørt land skal lata inn frágreiðing til landafundir um tey tiltøk, ið eru gjørd fyri at lúka treytirnar í sáttmálanum. Harumframt skal hvørt land lata inn upplýsingarnar niðanfyri til avgreiðslustovuna:

- a) Hagtøl, ið vísa allar nøgdir av framleiðslu, inn- og útflutning av øllum teimum einstøku evnunum, ið eru nevnd í fylgiskjali A og fylgiskjali B ella eina meting av slíkum nøgdum, og

- b) ein lista yvir lond, so fullfíggaðan sum gjørligt, ið vísir hvaðan evnini eru innflutt og hvagar evnini eru útflutt.

Frágreiðingar skulu latast inn javnan. Hvussu ofta verður avgjørt á fyrstu ráðstevnu (CoP1).

Grein 16 – Eftirmeting av úrslitum

Ráðstevnan eftirmetir úrslit av hesum sáttmála fyrstu ferð 4 ár eftir, at sáttmálin er settur í gildi, t.e. í 2008.

Grein 17 - Treytir ikki loknar

Mannagongdir viðvíkjandi londum, ið ikki lúka treytir í sáttmálanum, verða gjørdar á landafundi.

Grein 18 – Semja við trætumál

Her verða treytir og mannagongdir í sambandi við trætumál lýstar.

Grein 19 – Partaráðstevna/landafundir

Frágreiðing viðvíkjandi fundum landanna ímillum. Fyrsti landafundur verður 1 ár eftir, at sáttmálin er settur í gildi. Greiða má fáast á, hvussu Føroyar fáa lut í hesum, møguliga luttaka, um vit taka undir við sáttmálanum.

Grein 20 – Avgreiðslustovan

Greitt verður frá virkseminum hjá avgreiðslustovuni. Hetta virkseimið verður framt av UNEP, um ikki annað verður avgjørt á landafundi seinni.

Grein 21 – Broytingar

Øll lond kunnu koma við ynski um broytingar í sáttmálanum. Broytingar verða viðgjørdar á landafundum.

Grein 22 – Viðtøka og broytingar av fylgiskjølum

Greitt verður frá mannagongdum, tá ið fylgiskjøl skulu broytast ella viðtakast.

Grein 23-30 eru um atkvøðurætt, undirskrivning, samtykt, góðkenning og gildiskomu, fyrivarni og vegleiðing um uppsøgn.

Fylgiskjal A - evni, ið skulu bannast

9 evni eru nevnd í fylgiskjalinum: Aldrin, chlordan, dieldrin, endrin, heptachlor, HCB, mirex, toxaphen og PCB.

Fylgiskjal B – evni, ið kunnu nýtast avmarkað

DDT.

Fylgiskjal C – evni, framleidd ótilætlað

Dioksin, HCB og PCB.

Víst verður á ymsar stórar dálkingarkeldur – tær, sum í stóran mun kunnu væntast at hava útlát av omannevndu evnum. Av teimum eru tað bert brennistøðirnar, ið hava týdning, tá ið tað snýr seg um útlát. Eisini verður víst á aðrar dálkingarkeldur, har tær, ið hava týdning fyri Føroyar, kunnu vera: Brenniovnar/oljufýr, bál og brenning av fossilum brennievni á orkuverkum og í ídnaði. Mett verður, at vit lúka øll krøv.

Fylgiskjal D – um upplýsingar og markvirði
Fylgiskjalið lýsir, hvørjar upplýsingar skulu vera tøkar í sambandi við uppskot til nýggj evni til fylgiskjøl A, B ella C.

Fylgiskjal E – um upplýsingar viðvíkjandi vandameting
Lýst verður, hvørjar upplýsingar skulu vera tøkar í sambandi við uppskot til nýggj evni til fylgiskjøl A, B ella C.

Fylgiskjal F – um búskaparfríggjarlig fyrilit
Lýst verður, hvørjar upplýsingar skulu vera tøkar í sambandi við uppskot til nýggj evni til fylgiskjøl A, B ella C.

2.3 Munur/samanfall millum LRTAP og Stockholm-sáttmálan

POP-protokollin setur krøv til framleiðslu og nýtslu av tilsamans 16 evnum ella evnisbólum, og Stockholm-sáttmálin fevnir um 12 evni. Umframt framleiðslu og nýtslu setur Stockholm-sáttmálin eisini krøv til inn- og útflutning. Meginparturin av evnunum eru týningarevni, men listin fevnir eisini um nøkur ídnaðarkemikalii og hjáframleiðsluevni. Í 1. talvu sæst eitt yvirtilt yvir evnini.

Protokollin og sáttmálin líkjast heilt nógv. Tað eru á nøkrum økjum, at POP-protokollin setur strangari krøv, sum t.d. at PCB skal verða steðgað innan 2015, og harumframt fevnir protokollin um nøkur evni, ið ikki er nevnd í sáttmálanum, so sum PAH, HCH, hexabromobiphenyl og chlordecon. Protokollin ásetur eisini markvirði fyri dioksin-útlát fyri brennistøðir, ið hava eitt ávíst orkuføri.

Tað eru tríggir sáttmálar, ið seta krøv til kemikalii. Teir eru Stockholm-sáttmálin, Basel-sáttmálin og Rotterdam-sáttmálin. Endamálið við Basel-sáttmálanum er at verja fólkheilsu og umhvørvi við mest møguligt at avmarka framleiðslu av vandamiklum burturkasti, og skal tað handfarast á umhvørvisliga tryggan hátt. Hetta merkir at hava eftirlit við burturkasti heilt frá goymslu, flutningi, handfaring, endurnýtslu og til endaliga burturbeining. Basel-sáttmálin er sambært Innlendismálaráðnum galdandi fyri Føroyar, men er ikki settur í verk í føroyskari lóggávu. Mælt verður til, at tað verður hugt nærri eftir Basel-sáttmálanum. Rotterdam-sáttmálin setur krøv til inn- og útflutning av ávísam vandmiklum evnum. Hann fevnir um flestu evnini, ið POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin fevna um.

2.4 Fyrisitingarligar avleiðingar av POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum

Her verður hugt eftir, hvønn týðning POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin kunnu fáa fyri Føroyar.

Tað er ásett í sáttmálanum, at innan 2 ár eftir at sáttmálin er settur í gildi, skal ein verksetingarætlan (NIP) latast POP-avgreiðslustovuni í ST. Í Danmark hevur Miljøstyrelsen ábyrgd av at gera NIP og lata POP-avgreiðslustovuni hana. Danmark læt sína verksetingarætlan í mai 2006. Tað skal kannast, hvørt Føroyar skulu lata POP-avgreiðslustovuni sína egnu verksetingarætlan beinleiðis, ella hvørt tað skal gerast sum eitt íkast til dagføring av tí dansku NIP, um Føroyar taka undir við sáttmálanum. Harumframt skal eisini kannast, hvussu langt tíðarskeið Føroyar fáa til at gera sína egnu NIP, um Føroyar gera av at taka undir við sáttmálanum. Vit eiga at miða ímóti at fáa eitt 2 ára tíðarskeið.

Sambært POP-protokollini skal frágreiðing latast til “Executive Body” gjøgnum “Executive Secretary of the Commission” um, hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk. Óvist er, hvussu regluliga frágreiðing skal latast inn.

Sambært Stockholm-sáttmálanum skal ein virkisætlan gerast innan 2 ár eftir at sáttmálin er settur í gildi, og skal hendan virkisætlan vera ein partur av NIP.

Virkisætlanin skal innihalda niðannevnda og er eisini galdandi fyri POP-protokollina:

- a) Meting av núverandi og útroknaðum POP-útláti, herundir kortlegging av dálkingarkeldum og meting av útláti.
- b) Meting av, hvussu lóggáva og politikkur roynast í sambandi við at handfara slíkt útlát.
- c) Ætlanir um at lúka treytir í sáttmálanum og protokollini.
- d) Tiltøk fyri at kunna um ætlanir, umframt undirvísing og útbúgving.
- e) Endurmeting 5. hvørt ár.
- f) Tíðarætlan fyri virkisætlan.

Harafturat skal ein virkissætlan gerast fyri at eyðmerkja, merkja og minka um ella steðga PCB-nýtslu í útgerð innan 2025 sambært Stockholm-sáttmála og 2015 sambært POP-protokollini. Serliga týðningarmikið fyri Føroyar er at meta um, um her er ein nøktandi skipan og nøktandi vegleiðingar um, hvussu burturkast, ið kann innihalda PCB, skal handfarast. Sum tað eisini verður víst á í 3. kap, snýr tað seg eisini um, hvussu t.d. gamlir rútar og ljósútbúnaður skulu handfarast. Vegleiðingar skulu gerast til kommunur um, hvussu farast skal fram í sambandi við POP-burturkast (innsavning, flutning, burturbeining og útflutning o.a.). Kunning um sáttmálan til borgarar o.s.fr. skal eisini gerast.

Viðvíkjandi fylgiskjali III í POP-protokollini um evni skal eitt støðisár fyri útlát av PAH, dioksini og HCB setast. Støðisárið skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Sambært ásetingum skal vísast á, hvat støðisárið er, tá ið protokollin verður sett í gildi. Hetta hevur bert týðning í sambandi við orkustøðina inni á Sundi og brennistøðirnar. Føroyar kunnu bert áseta eitt støðisár fyri dioksin-útlát á brennistøðunum, og er hetta 2005. Tað er ivasamt, um Føroyar kunnu áseta nakað av hesum árum sum støðisár fyri hini evnini, av tí nøgdirnar ikki eru kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Hetta eigur tískil at verða kannað nærri.

Sambært Stockholm-sáttmálanum skulu útlátsnøgdir av dioksini, HCB og PCB skrásetast. Hetta er serliga galdandi fyri brennistøðirnar, men er eisini galdandi fyri aðrar dálkingarkeldur, sum t.d. brenning av fossilum brennievni og brenning heima við hús.

Samanumtikið fyri bæði protokoll og sáttmála skulu útlátsnøgdir av dioksini, HCB, PCB og PAH til luft frá brennistøðunum og orkuverkinum inni á Sundi skrásetast.

Londini skulu stuðla gransking, menning og eftiransing og samarbeiði, ið hevur samband við, men ikki er avmarkað til: Árin á fólkaheilsu og umhvørvi, herí talfesting av hesum árinum.

2.5 Løgfrøðiligar avleiðingar av POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum

Bann skal setast fyri framleiðslu, nýtslu, inn- og útflutningi av POP-evnum. Markvirði og BAT skulu ásetast fyri at minka um útlátnøgdir. Hetta hevur serliga týðning í sambandi við orkustøðina inni á Sundi og brennistøðirnar. Fyri brennistøðirnar hava Føroyar longu sett neyðugu tiltøkini í verk. Viðvíkjandi orkuverkinum inni á Sundi eru nøkur BAT-tiltøk sett í verk. Ivasamt er, um tað er neyðugt við fleiri tiltøkum har. Eisini skal átak gerast móti útláti frá akførum við at nýta BAT. Útlátsnøgdir av PAH, HCB og dioksini skulu vera í mun til eitt ávíst støðisár.

Ætlan skal gerast um at eyðmerkja POP-evnini, ið eru í nýtslu, og burturkast, ið inniheldur hesi evnini. Eisini skal tryggjast, at slíkt burturkast og vørrur, ið skulu burturbeinast, verða burturbeindar á ein umhvørvisliga tryggan hátt. Ein ætlan skal gerast fyri at eyðmerkja goymslur av POP-evnum. Hesar goymslur skulu handfarast umhvørvisliga og heilsuliga rætt. Um tað ikki longur er loyvt at nýta hesi evni, skulu tey verða mett sum burturkast. Flutningur av burturkasti skal gerast sambært Basel-sáttmálanum. Bann er fyri, at POP-evni, goymslur og burturkast verða nýtt, og tískil skal hetta burturbeinast á ein slíkan hátt, so at POP-eginleikarnir týnast.

Niðanfyrri sæst, hvørji øki Føroyar skulu hava heimild til í lóggávuni. Protokollin og sáttmálin verða lýst hvør sær.

2.5.1 POP-protokollin

- Bann verður sett fyri at framleiða og nýta POP-evni.
- Nýtslan av DDT, HCH og PCB skal avmarkast
- Útlát av PAH, HCB og dioksini skal minkast
- Útlátshagtøl fyri PAH, HCB og dioksin skulu skrásetast
- POP-evni í nýtslu og burturkasti skulu skrásetast
- Flutningur av POP-evnum skal vera undir umhvørvisliga tryggum umstøðum og sambært Basel-sáttmálanum
- Burturbeining av POP-evnum skal vera undir umhvørvisliga tryggum umstøðum og sambært Basel-sáttmálanum
- PCB í tólum skal steðgast innan 2015.
- BAT verður sett í verk á nýggjum og verandi støðuføstum keldum, ið eru nevndar undir bólkinum stórar støðufastar keldur, sí fylgiskjal 8, t.d. brennistøðir.
- Markvirðið fyri dioksin-útlát frá brennistøðum við ávísam brenniføri skal ásetast
- Átøk skulu gerast móti útláti frá akførum við at nýta BAT.

2.5.2 Stockholm-sáttmálin

- Virkisætlan skal gerast
- Bann verður sett fyri at framleiða og nýta POP-evni
- PCB í núverandi og gomlum verkløgum skal skrásetast og merkjast
- PCB og onnur POP-evni í gomlum skipanum, goymslum o.s.fr. skulu skrásetast og merkjast.
- Ótilætlað POP-evni í virkandi verkløgum skulu skrásetast
- BAT umframt BEP verður sett í verk í verkløgum, ið framleiða ótilætlað POP-evni
- Bann verður sett fyri at brenna burturkast, ið inniheldur POP-evni.

- Flutningur av POP-evnum skal fara fram undir umhvørvisliga tryggum umstøðum
- Burturbeining av POP-evnum skal fara fram undir umhvørvisliga tryggum umstøðum
- PCB í tólum skal steðgast innan 2025 (innan 2015 sambært POP-protokollini)
- Útflutningur av POP-evnum til onnur lond skal fara fram undir umhvørvisliga tryggum umstøðum og sambært Basel-sáttmálanum.

3. kap. Evnini og nøgdir av teimum í Føroyum
Evnini, ið protokollin og sáttmálin fevna um, verða lýst:

3.1 Týningarevni

Niðanfyri verða evnini, ið tað snýr seg um, lýst í stuttum.

Aldrin

Aldrin hevur verið nýtt til at berja niður smákykt í ella á jørð, t.d. grashoppur og termittar og hevur serliga verið nýtt í sambandi við mais- og eplavelting. Aldrin hevur m.a. verið nýtt til at basa smákykt niður við á plantuskúlum í Danmark. Tað hevur verið selt í heilt lítlum nøgdum í Danmark inntil 1972

Chlordan

Chlordan hevur veirð nýtt til at berja niður smákykt. Chlordan hevur ikki verið selt í Danmark.

Chlordecon

Chlordecon hevur verið nýtt til at berja niður smákykt. Chlordecon hevur ikki verið selt í Danmark

Dieldrin

Dieldrin hevur verið nýtt til at berja niður smákykt. Dieldrin hevur bert verið selt í smáum nøgdum í Danmark og varð bannað í Danmark í 1988.

Endrin

Endrin hevur verið nýtt til at berja niður smákykt. Endrin hevur verið selt í heilt lítlum nøgdum í Danmark inntil 1963.

HCH

Hexachlorocyclohexan (HCH) er ein bólkur við 5 isomerum, harav ein verður nevndur Lindan. Lindan hevur verið selt undir navninum Lindasect og Tresex Gamma, og tað hevur serliga verið nýtt sum týningarevni í plantuskúlum, við fruktdyrking o.tíl. HCH er harumframt selt t.d. undir nøvnunum 666, DBH og Hexachlorane. HCH verður eisini nevnt benzenhexachlorid (BHC). HCH hevur ikki verið selt í Danmark.

Heptachlor

Heptachlor hevur verið nýtt til at berja niður smákykt. Heptachlor hevur verið selt í heilt lítlum nøgdum í Danmark inntil 1972.

Mirex

Mirex hevur verið nýtt til at berja niður smákykt og sum logatálmi í ymiskum vørum í USA millum 1959 og 1972. Mirex hevur ikki verið selt í Danmark, og vórðu innflutningur, søla og nýtsla bannað í 2003 í Danmark.

Toxaphene

Toxaphene er eitt plantutýningarevni. Toxaphene hevur ikki verið selt í Danmark

DDT

DDT hevur í Danmark verið nýtt í vakstrarhúsum og í sambandi við fruktdyrking undir handilsnøvnunum Effektan, Aavero, Gesarol, Bilarol og Egosol og sum meyrugift undir navninum Kill-It. DDT hevur ikki verið á danska marknaðinum síðan 1982. Hugsandi hevur evnið verið selt í Føroyum undir navninum Kill-It, men sòlan og nýtslan steðgaðu fyrst í 1980-árunum.

Einki bendir á, at omannevndu evni verða ella hava verið nýtt í Føroyum, tó undantikið DDT. DDT var inntil umleið fyrst í 1980-árunum selt undir navninum Kill-It og varð nýtt í Føroyum til m.a. at spræna á ræstar fiskagreiður, grindalykkjur, eplaveltir, og til at basa smákykt niður við o.s.fr.

Sum heild hava evnini óivað verið keypt um Danmark. Hetta merkir sostatt, at tá evni ikki hava verið seld í Danmark, so eru tey ikki komin til Føroya heldur. Roknast kann við, at megininnflutningurin av vørum hevur verið um Danmark, og tískil eru evnini neyvan seld í Føroyum. Tó skal gerast vart við, at innflutningur kann hava verið úr t.d. Skotlandi og Noregi.

Nú á døgum keypa stóru heilsølurnar mest inn um Danmark, og koma tískil bert evni góðkend í Danmark til Føroya haðani. Tað skal tó vísast á, at innflutningur kann eisini koma aðrastaðni frá. Í Føroyum snýr tað seg nú serliga um týningarevnið glyphosat (Round Up 2000), ið verður nýtt til plantutýning, og pyrethrin og malathion, ið verða nýtt til at basa smákykt niður við. Protokollin ella sáttmálin fevna ikki um hesi evni.

Mett verður, at ongar goymslur av nevndu týningarevnum eru at finna í Føroyum.

Kannað verður fyri ymisk sløg av týningarevnum í Føroyum í m.a. AMAP-høpi (AMAP 2004), og eru fleiri kanningar savnaðar í *Føroya umhvørvi í tølum 2003*. Kannað hevur eitt nú verið fyri chlordanum, HCH, mirex, HCB, PCB, DDT og toxafen í m.a. fleiri fiskasløgum, haru, teistaeggjum og grind. Sostatt er nakað av tilfari tøkt til íkast til eina frágreiðing hesum viðvíkjandi í sambandi við eina møguliga undirtøku av Stockholm-sáttmálanum.

3.2 PAH

PAH (Polycyclic aromatic hydrocarbons) er ein stórus bólkur av lívrundum evnum, ið natúrliga stava frá fossilum brennievnum. Tey eru hjáframleiðsluevni, við tað at tey verða til undir brenning av lívrundum evnum. Mannaskaptar dálkingarkeldur til PAH eru hitaorkuverk og brenniovnar. PAH verður eisini framleitt í brennimotorum í bilum, skipum o.s.fr. Harumframt varð asfalt fyrr gjørt við at nýta tjøru, ið innihelt stórar nøgdir av PAH. Í Føroyum verður bert bitumen nýtt, og tað hevur nógv lægri PAH-innihald.

Dálkingarkeldur í Føroyum eru hugsandi:

- Brennistøðir
- Orkuveiting (brenning av fossilium evnum)
- Asfalt
- Bál
- Brenniovnar, oljufýr
- Flutningsakfør

Í POP-protokollini er ásett, at eitt støðisár skal ásetast fyri PAH-nøgdina; hetta kann vera eitt ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Einki talgrundarlag er fyri PAH í roykútláti í hesum tíðarskeiði. PAH verður ikki mátað á brennistøðunum ella á orkuverkinum inni á Sundi.

Í Føroyum kann dálkingarkeldan vera brennistøðirnar og orkuverkið inni á Sundi. Ongar kanningar eru gjørdar av PAH-útlátinum, og tískil ber ikki til at áseta nakrar útlátsnøgdir av hesum evni. Mælt verður til at fáa í lag krav um kanning av PAH-útláti frá brennistøðunum og orkuverkinum inni á Sundi. Kannast skal, um tað er neyðugt at kanna PAH á hvørjum ári, ella um tað møguliga er nóg mikið at gera hesa kanning t.d. eina ferð 5. hvørt ár.

Í POP-protokollini er ásett, at PAH-innihald skal vísast sum samanteljingin av 4 ávísaevnum. Tey eru: Benzo(a)pyrene, benzo(b)fluoranthene, benzo(k)fluoranthene og indeno(1,2,3-cd)pyrene.

PAH er kannað í fleiri verum og í botnsigi; kanningarúrslit eru eitt nú at finna í *Føroya umhvørvi í tølum 2003*.

3.3 Dioksin

Heitið dioksin fevnir um tveir bólkar av kemiskum evnum: polyklorerað dibenzo-p-dioksinir (PCDD) og polyklorerað dibenzofuranir (PCDF).

Dioksin verður ikki framleitt vinnuliga og hevur einki tøkniligt endamál. Tær týðningarmestu keldurnar til mannaelvt dioksin er brenning og sum ótilætlað framleiðsluhjáevni í ídnaðarframleiðslu. Dioksin kemur í undir brenning av lívrúnum tilfari, tá ið klor er til staðar, og serliga tá ið brenningin fer fram við lutfalsliga lágum hita. Størsta dálkingarkeldan verður tískil mett at vera brenning av burturkasti. Størstu natúrligu keldurnar til dioksin eru skógareldar, snarljós og gosfjöll.

Keldur til dioksin í Føroyum

- Brennistøðir
- Guvan frá PCP-rotvardum viði
- Brenning av olju, viði, urtagarðsburturkasti o.a.

Her er høvuðskeldan brenning av burturkasti. Dioksin-útlát kann stava frá ófullfíggaðari dioksin-niðurbróting í burturkastinum, og frá dioksini, sum kemur í undir brenning.

Í Føroyum verður alt burturkast brent á brennistøðum. Tað eru tvær brennistøðir í Føroyum. Brennistøðirnar fingu í 2005 nýggja umhvørvisgóðkenning við m.a. treyt fyri at lúka markvirðið á 0,1 ng/m³ í roykútláti fyri dioksin. Báðar brennistøðirnar hava í 2006 fingið reinsiskipan, ið er før fyri at lúka treytina um at halda dioksin-

útlátinum undir 0,1 ng/m³. Enn eru eingi úrslit fingin til vegar, men væntandi megna báðar brennistøðir at halda seg niðan fyri hetta markvirðið. Sostatt skulu ongar ábøtur gerast viðvíkjandi dioksin-útláti frá brennistøðum í Føroyum.

Útlátstøl eru tó fyri dioksin-útlát fyri juni 2005 fyri báðar brennistøðirnar. Hesi tøl síggjast í talvuni niðanfyri.

2. talva. Útlátstøl fyri dioksin 2005 frá brennistøðunum.

	KB 2005 (juni)	KB útlát í 2005	IRF 2005 (juni)	IRF útlát í 2005	Heildarútlát frá brennistøðunum í 2005	Møguligt útlát í 2006 og fram
Brennitímar	6933		7564			
Tons brend	13569		16199			
Luft Nm ³ /tíma	16600		10300			
Dioksin (ng/Nm ³)	3,8	0,447 g og 0,33 mg/tons	5,1	0,397 g og 0,025 mg/kg	0,844 g/ár	0,04 g/ár

Dioksin-útlátið til samans frá báðum brennistøðunum er roknað við støði í kanningarúrslitum í juni 2005, og er roknaða dioksin-útlátið 0,844 g um árið. Í POP-protokollini er ásett, at eitt støðisár skal ásetast fyri dioksin-nøgd; tað kann vera eitt ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Einki talgrundarlag er fyri dioksini í roykútláti í hesum tíðarskeiði. Tó verður her mælt til at brúka útlátstøl fyri juni 2005 í staðin fyri ásetta tíðarskeiðið. Báðar brennistøðirnar hava í 2006 fingið nýggja reinsiskipan, og tískil kann 2005 umboða raksturinn áðrenn nøktandi reinsing. Tað skal her mælast til, at kanningarúrslit verða skrásett í framtíðini. Um hugt verður eftir, hvussu útlátstøðið av dioksini í framtíðini kann væntast at vera (við somu brennitímum og luftnøgd sum í 2005), og roknað verður við markvirðinum fyri dioksini, ið er 0,1ng/Nm³ og borið verður saman við 2005, so sæst ein útlátstøðing upp á 96,5%. Mælt verður til, at dioksin-útlátið frá orkuverkinum inni á Sundi verður kannað. Støða skal takast til, um tað er neyðugt at kanna dioksin-útlátið frá orkuverkinum á hvørjum ári, um umstøðurnar eru tær somu á hvørjum ári.

Viðvíkjandi dioksin-útláti frá PCP-rotvandum viði duga IRF og KB als ikki at meta um, hvussu nógv rotvandan við teir hava tyrvt og framvegis tyrva. Mælt verður til at kanna, hvussu stórar nøgdir eru brúktar av PCP-rotvandum viði, ið kann vera kelda til dioksin-útlát og at greiða fæst á, hvar hesin viður er í dag.

Fyri at gera eina meting av dioksin-útláti frá brenniovnunum, oljufýrum o.ø. kann tal á brenniovnunum, oljufýrum o.ø. ásetast. Meting kann síðan gerast av miðalútláti frá brenniovnunum, oljufýrum o.ø.

Kanningar hava verið gjørdar av dioksin-innihaldi í eitt nú fiski, seyði, fugli og grind, og síggjast hesi úrslit eitt nú í *Føroya umhvørvi í tølum 2003*.

3.4 PCB

PCB (poly chlorinated biphenyls) er ein bólkur við fleiri evnum, ið øll innihalda kloratomir. Evnini verða nýtt víða, av tí at tey varðveita sínar eginleikar yvir eitt vítt hitaøki. PCB leiðir ikki streym, hevur stórt kemiskt og termiskt støðufesti og er lítið eldført. PCB-olja hevur verið nýtt í el-tólum, so sum transformatorum og kondensatorum til isolering og hitaflutning. PCB hava eisini verið nýtt í ljósútbúnaði (t.d. ljósrørum), mørtli, termorútalími, fugu og máling (til uttanduranýtslu) og sjálvendurritandi pappíri.

Keldur til PCB-dálking í Føroyum

- Í transformatorum og kondensatorum
- Í húshaldstólum
- Í lítlum kondensatorum í ymiskum el-tólum
- Í máling (til bygningar og skip), rútalími, fugu og mørtli

Størstu dálkingarkeldurnar til PCB er útbúnaður við PCB og byggartilfar, bæði slíkt, ið er í nýtslu og annað, ið er burturbeint.

Framleiðslan av PCB steðgaði einaferð mitt í 1980-árunum um allan heimin. Tískil má metast, at eingin innflutningur av tilfari við PCB hevur verið síðan tá. Hetta merkir, at útbúnaðurin, ið kann hava innihildið PCB, man verða farin úr nýtslu og er burturbeindur. Sostatt kunnu vit vænta at finna PCB-tilfar, ið ikki er brent ella seinni útflutt, á tyrvingarplássum, umframt tað sum enn er at finna í bygningum. Ein kanning eigur at setast í verk fyri at meta um útlátið frá tyrvingarplássunum og meta um mongdirnar í bygningum. Sambært sáttmála og protokoll skal ein ætlan gerast um at steðga PCB-nýtslu, og í hesum sambandi eigur ein neyv kortlegging av PCB-dálkingarkeldum og nøgdum at gerast í Føroyum. Henda ætlan og seinni frágreiðing kann nýtast suml íkast til føroyska NIP. Eitt nú hevur UNEP hevur gjørt eina vegleiðing til at eyðmerkja vørur, ið innihalda PCB.

Tilfarið í bygningum er sum so ikki vandamikið, tá ið tað er verandi í bygningunum; tað er tá ið bygningar verða tiknir niður, umvældir ella forfarast, og burturkastið ikki verður rætt handfarið, at tað gerst hættisligt. Tískil er neyðugt við vegleiðingum til byggivinnuna, borgarar og burturkastsviðgerar.

Sambært SEV hevur SEV ongantíð nýtt PCB-olju til transformatorar. Teir hava nýtt PCB-olju í kondensatorbattaríum, men tey eru øll útgingin og burturbeind til Kommune Kemi fyri fleiri árum síðan (heimild: Anders Nedergaard-Hansen, SEV). Tað er ikki greitt, um Føroya Tele og Færøernes Kommando hava nýtt PCB í kondensatorum, og eigur hetta at verða kannað í sambandi við, at PCB-tilfar Føroyum verður kortlagt.

Kanningar hava síðan seinast í 1980-árunum verið gjørdar í Føroyum av PCB í grindahvali. Harumframt verða kanningar gjørdar fyri at finna fram til PCB í eitt nú fólki, toski, haru, teistaeggjum, bleikju og ulku. PCB hevur verið kannað í ulku í Kaldbaksfirði (AMAP 2004). Hesar kanningar hava víst eitt høgt PCB-innihald, men er nøgdin minkað síðan 2000. Hetta kann benda á, at dálkingarkeldan til PCB í Kaldbaksfirði minskar.

Sambært kanningum gjörðum í AMAP-høpi í 2004 varð PCB funnið í hægri megni í botnsigi innast í Kaldbaksfirði í 2004 í mun til longri úti á fjørðinum (AMAP, 2004). Sambært frágreiðingini kann hetta benda á eina staðbundna dálkingarkeldu av PCB. Innasta kanningarstöðin í Kaldbaksbotni liggur tætt við á, ið rennur av økinunum, har Færøernes Kommando halda til (t.e. í Mjörkadali). Tó verður víst á, at fleiri kanningar skulu gerast fyri at kunna staðfesta hesa dálking.

3.5 Ídnaðarevni: Hexachlorobenzen og hexabromobiphenyl

Hexabromobiphenyl

Evnið hoyrir til bólkin polybrominated biphenyles (PBB), ið varð nýttur sum logatálmur. Hugsandi er, at evnið ikki hevur verið marknaðarført í Danmark. PBB varð nýtt sum logatálmur í plasti, umframt í máling og lakki.

Hexachlorobenzen (HCB)

Er eitt klororganiskt evni, sum í nógvum førum kann javnmetast við DDT og PCB. Í 1960-árunum hevur tað verið nýtt at týna sopp við. Evnið hevur neyvan verið marknaðarført í Danmark, men hevur møguliga verið at funnið sum óreinska í øðrum vørum (t.d. pentachlorophenol). Í Danmark hevur pentachlorophenol ikki verið nýtt sum rotverja síðan 1978. Hexachlorobenzen verður nýtt í sambandi við framleiðslu av gummi og plasti. Søla, innflutningur og nýtsla av HCB varð endaliga bannað í 2003 í Danmark. Nú á døgum er dálkingarkeldan serliga ótilætlað hjáframleiðsluevni í sambandi við brenning av burturkasti og í metalídnaðinum.

Í Føroyum er dálkingarkeldan, sum hevur týdning, brennistøðirnar. Ongar kanningar eru gjørdar av HCB-útlátinum frá brennistøðunum, og tískil ber ikki til at áseta nakrar útlátsnøgdir av hesum evni. Mælt verður til at kanna møguleikar fyri at fáa í lag krav um kanning av HCB-útláti frá brennistøðunum. Kannast skal, um tað er neyðugt at kanna HCB á hvørjum ári, ella um tað møguliga er nóg mikið at gera hesa kanning t.d. eina ferð 5. hvørt ár.

4. kap. Løgfrøðilig, fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk

4.1 Løgfrøðilig tiltøk

Her verða tey einstøku neyðugu tiltøkini lýst hvør sær. Av tí at neyðugu krøvini fyri protokoll og sáttmála eru so lík og í støðum falla saman, verða tey her lýst undir einum.

Føroysk lóggáva á umhvørvisøkinum, ið hevur týdning:

Løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1988 um umhvørvisvernd

Kunngerð nr. 53 frá 3. mai 1994 um umhvørvisreglur

Kunngerð nr. 54 frá 3. mai 1994 um at leggja eftirlits- og umsitingaruppgávur eftir umhvørvisverndarlógini til Heilsufrøðiligu starvsstovuna

Kunngerð nr. 147 frá 19. oktober 1995 um burturkast

Kunngerð nr. 49 frá 2. apríl 1990 um umhvørvisgóðkenning av brennistøðum og tyrvingarplássum.

Virkisætlan

LL um umhvørvisvernd heimilar ikki, at landsstýrið kann krevja virkisætlanir fyri ávísar sektorar. Mælt verður til, at slík broyting verður gjørd.

Bann fyri at framleiða og nýta POP-evni

Vit hava ongar reglur/lóggávu í Føroyum um avmarking ella bann fyri at nýta ávís evni. Tískil er tørvur á lóggávu á hesum økinum, t.e. á eini kemikaliilóggávu. Reglur kunnu eisini gerast við støði í LL um umhvørvisvernd §7 og 8. Mælt verður til, at lóggáva verður gjørd, har bann verður sett fyri evnum, ið eru nevnd í protokoll og sáttmála.

Skráseting, merking og áseting av markvirðum av PCB og øðrum POP-evnum í núverandi og gomlum verkløgum

Eingin heimild at merkja ávís evni er at finna í okkara lóggávu. Mælt verður til, at slík broyting verður gjørd.

Víðvíkjandi skráseting av ávísimum evnum kunnu reglur gerast við støði í LL um umhvørvisvernd, §7 og 8.

Í LL um umhvørvisvernd er heimild at seta krøv til serliga dálkandi virki (5. kap. virki).

BAT umframt BEP á virkjum

Í LL um umhvørvisvernd er heimild at seta krøv til serliga dálkandi virki (5. kap. virki). Tó eru ongar beinleiðis ásetingar um BAT og BEP. Mælt verður til, at hesar ásetingar verða framdar beinleiðis.

Bann fyri at brenna burturkast, ið inniheldur POP-evni.

Í Kunngerð um burturkast er ásett, at bannað er at brenna burturkast uttan við loyvi frá Heilsufrøðiligu starvsstovuni eftir 5. kap. í løgtingslóg um umhvørvisvernd. Tó kunnu reglur gerast um, júst hvørji evni ikki mugu brennast, og harumframt kann gerast ein nærri lýsing av krøvum til skiljing av burturkasti.

Flutningur og burturbeining av POP-evnum undir umhvørvisliga tryggum umstøðum

Kunngerð um burturkast hevur neyðugar reglur víðvíkjandi handfaring av burturkasti. Í Kunngerð um burturkast er ásett, at kommunustýrið skal hava eina innsavningar- og avhendingarskipan fyri serliga dálkandi burturkast, ið er nevnt í fylgiskjali til kunngerðina. Bert PCB verður nevnt í fylgiskjalinum, og eigur tískil at gerast eitt ískoyti til hetta fylgiskjal um tey evni, ið POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin fevna um. Sambært §4, stk. 2 hevur Heilsufrøðiliga starvsstovan heimild at gera broytingar í fylgiskjalinum. Eisini eigur ískoytið at vera opið fyri fleiri evnum enn teimum, ið eru nevnd í protokollini og sáttmálanum.

Hildið verður uppat at nýta PCB í tólum innan 2025 (innan 2015 sambært POP-protokollini)

Vit hava ongar reglur/lóggávu í Føroyum, sum avmarkar ella setur bann fyri at nýta ávís evni. Tørvur er á eini kemikaliilóggávu. Reglur kunnu eisini gerast við støði í LL um umhvørvisvernd §7 og 8. Mælt verður til, at lóggáva verður gjørd, har bann verður sett fyri evnum, ið er nevnd í protokoll og sáttmála.

Útflutningur av POP-evnum til onnur lond undir umhvørvisliga tryggum umstøðum og sambært Basel-sáttmálanum.

Føroyar hava bundið seg til Basel-sáttmálan. Hesin sáttmáli er tó ikki settur í verk enn. Tí verður her mælt til, at Føroyar seta í verk Basel-sáttmálan og fremja tey neyðugu

tiltøkini. Eisini verður her mælt til at hyggja nærri eftir Rotterdam-sáttmálanum um flutning av evnum millum lond.

Átøk viðvíkjandi útláti frá flytførum keldum, og skal fyrilit her havast fyri fylgiskjali VII.

Í LL um umhvørvisvernd er heimild í §7 til at gera nærri reglur fyri at fyribygja dálking serstakliga frá nýggjum akførum. Mælt verður til, at reglur verða gjørdar. Hesar reglur skulu hava við sær krav um BAT sum ásett í fylgiskjali VII til POP-protokollina.

Samanumtikið kann sigast, at trot er á reglum og lóggávu í Føroyum, sum avmarka ella seta bann fyri nýtslu av ávísum evnum. Eisini tróta reglur og lóggáva um áseting av ítøkiligari tøkni í og av útláti frá akførum.

Í umhvørvisgóðkenningum av virkjum ber til at seta avmarkingar fyri útláti til luft og til at áseta nýtsluna av best tøku tøkni. Eisini eru mannagongdirnar fyri handfaring av burturkasti innan fyri teir karmar, sum protokollin og sáttmálin áseta.

Tað er tørvur á nærri reglum, sum meira ítøkiliga avmarka nýtsluna av ávísum evnum. Hetta kann gerast t.d. við heimild í §7 og 8 í løgtingslóg um umhvørvisvernd ella móguliga við eini kemikaliilóggávu.

4.2 Fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk

Tøkniligu og fyrisitingarligu tiltøkini fyri at lúka Stockholm-sáttmálan skulu greiðast frá í føroyska partinum av donsku NIP.

Ein virkisætlan skal gerast innan 2 ár eftir sáttmálin er settur í gildi, og skal hendan virkisætlan vera ein partur av NIP. Í 5. kap. verður nærri greitt frá NIP. Virkisætlanin skal innihalda niðannevnda og er eisini galdandi fyri POP-protokollina:

- Meting av núverandi og útroknaðum POP-útláti, herundir kortlegging av dálkingarkeldum og meting av útláti.
- Meting av, hvussu lóggáva og politikkur roynast í sambandi við at handfara slíkt útlát.
- Ætlanir fyri at lúka treytir í sáttmálanum og protokollini.
- Tiltøk fyri at kunna um ætlanir, umframt undirvísing og útbúgving.
- Endurmeting 5. hvørt ár.
- Tíðarætlan fyri virkisætlan.

Harafturat skal ein virkisætlan gerast fyri at eyðmerkja, merkja og steðga PCB-nýtisluni í tólum innan 2025 sambært Stockholm-sáttmálanum og 2015 sambært POP-protokollini. Harumframt skulu vegleiðingar gerast til kommunur um viðgerð av POP-burturkasti (t.e. innsavning, flutningur, burturbeining, útflutningur o.a.).

Bann skal setast fyri at framleiða og nýta týningarevni. Harumumframt verður inn- og útflutningur av hesum evnum bannaður.

Protokollin fevnir serliga um størri virki, ið arbeiða við orkuframleiðslu, ídnaði og brenning av burturkasti. Protokollin fevnir bert um orkuverkið inni á Sundi og brennistøðirnar. Onnur verandi virki í Føroyum eru niðanfyrir ta stødd, sum er ásett í protokollini. Sambært POP-protokollini skal eitt støðisár setast fyri útlát av PAH, dioksini og HCB frá brennistøðunum og orkuverkinum inni á Sundi. Tað skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Ivasamt er, um Føroyar kunnu áseta nakað av hesum árum sum støðisár, av tí at nøgdin ikki eru kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Tað er ikki ásett krav í umhvørvisgóðkenningunum til brennistøðirnar og orkuverkið um at máta PAH ella HCB. Bert brennistøðirnar hava í 2005 fingið ásett krav um at minka dioksin-útlátið. Stockholm-sáttmálin ásetur eisini, at PCB-útlátið skal skrásetast frá orkuverkinum og brennistøðunum.

Viðvíkjandi útláti av dioksini, HCB og PCB frá brenning heima við hús, ið Stockholm-sáttmálin vísir á, tó uttan at seta krøv, er ásett í Kunngerð um burturkast, at loyvt er ikki at brenna burturkast uttan við loyvi frá Heilsufrøðiligu starvsstovuni. Harumframt er vegleiðing gjørd um brenning heima við hús. Tað er bert loyvt at brenna reinan við og papp. Tískil verður mett, at ikki er neyðugt at seta tiltøk í verk hesum viðvíkjandi, annað enn at halda fram við at kunna borgarar um, hvussu privat brenning kann fara fram við fyriliti fyri umhvørvinum. Viðvíkjandi brenning av olju í oljufýri til upphiting av húsum fylgir innflutta oljan teimum krøvum, sum eru ásett í Evropa, og harumframt hava oljufeløgini árligt eftirlit við oljufýrunum.

Viðvíkjandi útláti frá akførum snýr tað seg serliga um bitlaútlát frá dieselbilum. Fyri at minka um hetta kann vegleiðing um BAT-útlát fyri nýggj akfør fylgjast. Tey eru: dieselpersónbilar, tungir bilar og uttanvegaakfør (sum t.d. traktorar). Dieselolja, ið verður seld í Føroyum, lýkur øll krøv, sum eru ásett í vegleiðingini.

Samanumtikið kann sigast, at tað er serliga viðvíkjandi PCB, at protokollin og sáttmálin hava týðning fyri Føroyar. Harumframt skulu mátingar gerast av dioksini, PAH, HCB og PCB frá brennistøðunum og orkuverkinum. Mælt verður her til, at hetta verður framt og at skráseting av útlátsnøgðum verður samskipað við Hagstovu Føroya. POP-protokollin ásetur eitt markvirði fyri dioksin-útlát fyri brennistøðir, og eru øll neyðug tiltøk sett í verk í Føroyum hesum viðvíkjandi. Í 2006 fingur báðar brennistøðirnar nýggja reinsiskipan, ið skuldi verið før fyri at halda dioksin-útlátinum undir ásetta markvirðinum. Brennistøðirnar hava longu fingið álagt at gera kanningar av dioksin-útlátinum, og mælt verður túsíkil bert til í fyrstu atløgu at skráseta hesar mátingar í eitt ávíst tíðarskeið. Harumframt verður mælt til at nýta 2005 sum støðisár fyri dioksin fyri brennistøðirnar.

PCB eigur at kortleggjast heilt aftur til, tá ið hugsandi er, at PCB á fyrsta sinni kann hevur verið innflutt til Føroya í einumhvørjum líki. Henda kortlegging eigur at vera partur av virkisætlan um PCB. Kortleggingin eigur at fevna um tyrvingarplássini. Ongar mátingar eru frá tyrvingarplássum. Tyrvingarplássini hava øll umhvørvisgóðkenning, men í teimum er ikki sett krav til mátingar av POP-evnum. Heimild er tó til at gera tað, og verður her mælt til, at kanningar verða gjørdar sum skjótast, serliga við atliti at PCB. Hetta skal vera við í virkisætlan um PCB.

Viðvíkjandi kunning til kommunur, myndugleikar, politikarar og borgarar eigur ein ætlan at verða gjørd um, hvussu henda kunning skal skipast. Víst skal verða á, at Noregi hevur skipað eina heimasíðu (www.miljostatus.no), har alt viðkomandi umhvørvistilfar er savnað, so tað er lætt atkomuligt hjá øllum. Mælt verður her til, at Føroyar savna síni hagtøl, kanningar, frágreiðingar o.a. á eini heimasíðu á sama hátt sum í Noregi. Heimasíðan hjá Heilsufrøðiligu starvsstovuni er væl nýtilig til hetta endamál.

Fyri at fylgja ásetingunum í Stockholm-sáttmálanum kann tað gerast neyðugt at fremja tiltøk fyri at seta í verk Basel-sáttmálan í Føroyum, harumframt verður mælt til, at Rotterdam-sáttmálin verður settur í gildi.

Í 2.5 varð víst á, hvat tørvast í føroysku lóggávuni fyri at kunna lúka treytirnar, ið eru í protokollini og sáttmálanum. Mælt verður til, at hesar broytingar verða framdar.

4.3 Meting av kostnaði - fyrisiting

Tað er torført at meta um fíggarliga kostnaðin av fyrisitingarliga partinum av at seta í verk protokollina og Stockholm-sáttmálan.

Niðanfyri, 3. talva., sæst, hvørji tiltøk skulu gerast. Nevnast skal, at metingar um arbeidstíð eru gjørdar við støði í, at tað eru fólk við neyðuga kunnleikanum til økið, sum verða sett til uppgávarnar.

3. talva. Neyðug tiltøk og mettt arbeiðstíð fyri at seta í verk protokollina og Stockholm-sáttmálan.

Tiltak	Tíð
Virkisætlan	Fyrsta árið 2 mðr., eftirsíðan aftan á t.d. 5 ár: 1 mðr.
Fyrisiting í smb. við at áseta bann fyri POP-evnini	Fyrsta árið 1 mðr., eftirsíðan 1 viku árliga.
Skráseting av útláti av PAH, dioksini, HCB og PCB.	Fyrsta árið 1 mðr., eftirsíðan 1 viku árliga
Eyðmerking og merking av øllum evnum, bæði í nýtslu, í gomlum skipanum og goymslum.	Fyrsta árið 1 mðr.
Skráseting av heildarframleiðslu og nýtslu, umframt inn- og útflutningi av øllum POP-evnum. Harumframt skráseta londini, hvaðan og hvagar vøra verður inn- og útflutt	1 mðr. árliga. Eftirlit við vørum, sum t.d. brennievnum, bilum og BAT.
PCB-virkisætlan	1-2 mðr. fyrsta árið
NIP	3-6 mðr. fyrsta árið. Møguliga dagførast uml. 3. hvørt ár – tá er tað uml. 1-2 mðr.
Kunning	2 mðr. at skipa kunning fyrsta árið, eftirsíðan 1 mðr. árliga. T.d. í smb. við nýggjar frágreiðingar o.a.
Lóggáva	4 mðr. fyrsta árið
Ferðing og útreiðslur í smb. við ferðing og vitanarskipti millum onnur lond, umframt landafundir.	2-4 vikur væntandi hvørt ár
Til samans	Uml. 1½ ársverk til 1. árið og ½ ársverk árliga

5. kap. Krøv til innihald í NIP

Tað er ásett í Stockholm-sáttmálanum, at innan 2 ár eftir at sáttmálin er settur í gildi, skal ein NIP vera gjørd. Ein vegleiðing um tilgongdina við at gera ein NIP er á heimasíðuni hjá Stockholm-sáttmálanum.

(<http://www.pops.int/documents/implementation/nips/guidance/default.htm>). Her verður víst á, hvørji høvuðsevni kunnu vera við í føroysku NIP, og hvussu ein slík frágreiðing kann setast upp:

- Innleiðsla
- Viðkomandi lýsing av landinum, harí lýsing av fólkatáli, politiskari skipan, fíggarstøðu, lögfrøðiligari og fyrisitingarligari skipan og eitt yvirlit yvir umhvørvisstøðuna.
- Framleiðsla, inn- og útflutningur, nýtsla og handfaring av POP-evnum
- Lýsing av fyrisiting av POP-evnum
- Lýsing av árinum á fólkaheilsu og umhvørvi av POP-evnum (t.d. kann vísast á AMAP-arbeiðið)
- Lýsing av nýtslu av POP-týningarevnum
- Lýsing av útbúnaði, ið inniheldur PCB

- Lýsing av útláti av ótilætlaðari hjáframleiðslu av POP-evnum
- Samandráttur av hagtølum fyri umhvørvisdálking og útlát
- Meting av lögfrøðiligum og fyrisingarligum tiltøkum
- Greining av POP-nýtslu úr samfelagsfíggarligum sjónarhorni

UNEP hevur latið gjørt eina vegleiðing um, hvussu NIP skal gerast (Interim guidance for developing a NIP for the Stockholm convention). Sambært vegleiðingini tekur tað uml. 2 ár at gera ein NIP. Verður hugsað um, at Føroyar ikki hava so nógv virksemini sum onnur størri lond, verður her mettt, at tað krevst uml. 3 til 6 mðr. at gera eina føroyska NIP. Tað er sera ymist, hvussu nógv tey ymsu londini gera burtur úr sínum NIP, men eisini er ymist, hvussu nógv hagtalstilfar er tøkt. Eitt nú eru bæði danska og svenska NIP upp á einar 100 bls., men tann norska er bert upp á 30 bls. Mælt verður til, at vegleiðingin, ella møguligar dagføringar av henni, verður nýtt sum hjálpartilfar, um ein føroysk NIP skal gerast.

2. partur. HM-protokollin

1. kap. Evni, ið protokollin fevnir um

Í hesum parti verður lýst, hvørjar fyrisingarligar, tøkniligar og lögfrøðiligar avleiðingar undirtøkan av HM-protokollini kann fáa og hvørji tiltøk skulu setast í verk.

Endamálið við HM-protokollini er at avmarka dálkingina til luft av trimum tungmetalum: kadmiumi, blýggi og kyksilvuri.

Tungmetal eru natúrliga í jørðini, men vanliga bara í heilt smáum nøgdum. Mannavirksemi hevur havt árin á javnvágina hjá nøkrum tungmetalum. Tungmetal kunnu flytast langar leiðir og fara um landamørk. Tey kunnu ikki niðurbrotast og hópast tískil upp í jørð, sjógvi, vøtnum og botnsigi og hava skaðilig árin á vistfrøðiligar skipanir, umhvørvið og fólkaheilsuna.

2. kap. Lýsing av HM-protokollini

Her verða krøvini í HM-protokollini lýst.

Endamálið við tungmetalsprotokollini er at banna og avmarka nýtsluna av tungmetalum fyri at minka um útlátið til luft av tungmetalum til umhvørvið.

2.1 Lýsing av krøvum

LRTAP HM-protokollin er skipað soleiðis, at tað er eitt høvuðsskjal við greinum umframt 7 fylgiskjøl. Fylgiskjal III og VII eru vegleiðandi, hini eru bindandi partur av protokollini.

Niðanfyrir er ein gjøgnumgongd av greinum, har dentur er lagdur á, hvat viðvíkur Føroyum.

Grein 1 hevur skilmarkingar av heitum.

Grein 2 lýsir endamálið við hesi protokoll, ið er at stýra mannaskaptum útláti til luft av tungmetalum, ið kunnu flytast langvegis í loftrúminum og sum kunnu hava skaðilig árin á fólkaheilsu ella umhvørvi.

Í grein 3 verða grundleggjandi skyldur/treytir lýstar

Londini skulu minka árliga heildarútlátið til luft av hvørjum av teimum trimum tungmetalunum (kadmiumi, blýggi og kyksilvuri) frá útlátsstöðinum. Minkingin skal fremjast við at taka hóskandi stig og gerast skal upp í mun til eitt støðisár. Støðisárið verður ásett í samsvari við fylgiskjal I (sí 4. talvu).

Til allar nýggjar stöðufastar dálkingarkeldur í bólkunum, ið eru nevndir í fylgiskjali V, skulu markvirði ásetast innan 2 ár eftir at henda protokoll er sett í gildi fyri nýggjar stöðufastar dálkingarkeldur og 8 ár fyri verandi stöðufastar dálkingarkeldur, harumframt skal havast fyrilit fyri fylgiskjali V um BAT. Londini kunnu eisini nýta aðrar útlátstálmandi mannagongdir, ið megna at halda markvirðinum. Somu krøv eru til verandi stöðufastar dálkingarkeldur, tó bert um hetta er tøkniliga og fíggarliga móguligt.

Fyri Føroyar eru hesi krøv í løtuni bert galdandi fyri orkuverkið inni á Sundi.

Markvirðið ásett í fylgiskjali V snýr seg bert um bitlaútlát til luft: 50 mg/m³. Víst verður til 3% O₂. Orkuverkið inni á Sundi er umhvørvisgóðkent og hevur í góðkenningini fingið treyt um at halda bitlaútlátinum undir 100 mg/m³ við 11% O₂. Kanningar á orkuverkinum í 2006 hava víst, at útlátið liggur nær við 50 mg/m³ við 11% O₂. Mælt verður til at áseta hetta nýggja markvirðið til orkuverkið.

Av øðrum virkjum í Føroyum, ið fylgiskjal V um markvirði kann fevna um, eru brennistøðirnar. Tó er HM-protokollin bert galdandi fyri brennistøðir, ið brenna húsarhaldsburturkast við einum orkuføri størri enn 3 tons um tíman. Tær føroysku brennistøðirnar brenna uml. 2 til 2,5 tons um tíman. Tískil fevnir protokollin ikki um tær. Krøvini, sum verða sett í protokollini, snúgva seg um bitla- (25mg/m³) og kyksilvur- (0,08mg/m³) útlát. Nevnast skal, at føroysku brennistøðirnar hava báðar umhvørvisgóðkenning, har markvirði fyri bitlar er ásett at vera 10 mg/Nm³ og fyri kyksilvur 0,05 mg/Nm³. Harumframt hava báðar brennistøðirnar í 2006 fingið nýggja reinsiskipan. Tískil er ikki neyðugt at seta tiltøk í verk fyri brennistøðirnar.

Ásett er, at londini skulu hava eftirlit við ávísimum vørum sambært ásetingum í fylgiskjali VI. Hetta merkir, at innan 6 mðr. eftir at henda protokoll er sett í gildi, skal blýggjinnihaldið í bensini fyri akfør ikki vera hægri enn 0,013 g/L. Lond, ið selja bensin við blýggjinnihaldi lægri enn 0,013 g/L skulu miða ímóti at halda hetta støðið ella at minka tað enn meir. Blýggjinnihaldið í bensini í Føroyum er 0,005 g/L, t.e. nógv lægri enn ásetta markvirðið, ið er 0,013 g/L. Bensin við hægri blýggjinnihaldi fæst ikki til keyps í Føroyum.

Viðvíkjandi kyksilvur skulu londini innan 5 ár eftir at henda protokoll er sett í gildi, hava sett forboð fyri battaríum við meira enn 0,05% kyksilvuri (Hg) per vekt í alkalinemangan-battaríum, ið skulu nýtast í einum longri tíðarskeiði undir serligum umstøðum, og meir enn 0,025% kyksilvur (Hg) per vekt í øllum øðrum alkaline-battaríum. Tó eru alkalinemangan-knappasellur og battarí, ið eru gjørd av knappasellum, undantikin hesum forboði.

Harumframt kunnu londini eisini fáa í lag vørustýring sambært fylgiskjali VII; hetta er tó ikki eitt beinleiðis krav. Í fylgiskjali VII verða ymsar vørur, ið innihalda kyksilvur nevndar, so sum reiðløg, termometur, barometur, ljósrør og máling. Heitt verður á londini um at seta bann fyri nøkrum vørum, og um at minka kyksilvurinnihaldið í øðrum vørum.

Londini skulu menna og áhaldandi gera útlátuppgerðir fyri tungmetalini í fylgiskjali I. Til hesar uppgerðir skulu mannagongdir ávístar av “Steering body” í EMEP nýttast.

Grein 4: Skifta vitan og tøkni

Londini skulu skapa umstøður, í samsvari við teirra egnu lógir og vegleiðingar, fyri vitanarskifti av tøkni og tøkniúnaði, ið eru gjørd til at minka um útlát av tungmetalum, herundir eisini vitanarskifti, ið fremur menning av vørustýring og BAT, serliga við at leggja áherðslu á: Vitanarskifti av tøkari tøkni, kunning, royndum og at skapa samband við ídnaðin og tøkniliga hjálp. Fyri at fremja hesi tiltøk skulu londini hvør sær skapa nøktandi kor til samskifti millum hóskandi myndugleikar, stovnar og virkseimi.

Grein 5: Mannagongdir

Beinanvegin eftir at henda protokoll er sett í gildi, skulu mannagongdir og ætlanir gerast viðvíkjandi, hvussu treytirnar í hesi protokoll skulu lúkast.

Harumframt kunnu londini stuðla nýtslu av minni dálkandi orkukeldum, stuðla meir munadyggari nýtslu av rátilfari og menna og fáa í lag minni dálkandi flutningshættir. Hetta er ikki beinleiðis álagt, men tað stendur til londini sjálvi.

Grein 6: Gransking, menning og eftiransing

Her verður nevnt, hvat londini skulu leggja áherðslu á í sambandi við gransking, menning og eftiransing. Londini skulu eggja til gransking, menning, eftiransing og samstarv við høvuðsdenti á tungmetalini kadmium, blýggj og kyksilvur m.a. um:

- Útlát, langvegis flutning og tilførsu av tungmetalum við luft og avfalli; innihald í livna (biotiska) og ólivna (abiotiska) umhvørvinum.
- Týðandi árin á heilsu og umhvørvi.
- BAT og eftirlitstøkni í sambandi við útlát.
- Innsavning, endurnýtslu og burturbeining av vørum ella burturkasti, ið innihalda eitt ella fleiri tungmetal.
- Valmøguleikar til tungmetal í vørubólkunum lýstir í fylgiskjali VI og VII.

Umframt at savna upplýsingar um innihaldið av tungmetalum í ávísnum vørum, og um útlát av hesum metalum undir m.a. framleiðslu, nýtslu og burturbeining.

Grein 7: Frágreiðing

Londini skulu lata frágreiðing til “Executive Body” gjøgnum “Executive Secretary of the Commission”, um hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk. Óvist er, hvussu regluliga frágreiðing skal latast. Stødd og innihald skal vera sambært “Executive Body”.

Grein 8: Metingar

Her verður ásett, at EMEP skal útvega “Executive body”-metingar av tilførsu av tungmetalum við luft og avfalli.

Grein 9: Lúkan av treytum

“The Implementations committee” skal meta um, hvussu tað gongur at lúka treytir hjá teim einstøku londunum.

Grein 10: Endurskoðan

Á fundum við “Executive Body” skulu londini meta um gongdina fyri at lúka settu treytirnar. Einki verður nevnt um, hvussu ofta hesir fundir skulu vera. Hetta fæst at vita á heimasíðuni www.unep.org.

Grein 11: Semja við trætumál

Reglur eru settar í protokollina um at viðgera trætumál.

Grein 12 um fylgiskjøl

Fylgiskjal III og VII eru vegleiðandi, hini eru ein partur av protokollini.

Grein 13 um broytingar

Øll lond kunnu seta fram uppskot um broytingar. Reglur um uppskot og viðtøku av broytingum verða ásettar í hesi grein.

Grein 14-19 eru um undirskrivning, samtykt, góðkenning og gildiskomu og framferð við uppsøgn. Protokollin kemur í gildi 90 dagar aftan á samtykt. Støðan hjá Føroyum er, sum áður nevnt, at tikið varð undir við protokollini í 2001, og enn er einki gjørt fyri at fylgja ásetingum í protokollini.

Fylgiskjal I

Fylgiskjal I greinar evni, ið LRTAP HM-protokollin fevnir um, sí 4. talvu.

4. talva. Evni, ið LRTAP HM-protokollin fevnir um, og støðisár fyri tey.

Tungmetal	Støðisár
Kadmium (Cd)	1990; ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995, ið verður ásett av landinum, tá ið tikið verður undir við protokollini.
Blýggj (Pb)	1990; ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995, ið verður ásett av landinum, tá ið tikið verður undir við protokollini.
Kyksilvur (Hg)	1990; ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995, ið verður ásett av landinum, tá ið tikið verður undir við protokollini.

Fylgiskjal II – støðufastar dálkingarkeldur

Her eru 11 bólkar av dálkingarkeldum nevndar. Av teimum hevur ein (nr.1, brenning av fossilum brennievni) týdning fyri Føroyar. Møguliga hevur nr. 11 eisini týdning (brennistøðir). Tað er viðvíkjandi brenning við termiskari ílegging, ið er hægri enn 50 MW (orkuverkið inni á Sundi er uml. 120 MW til samans) og fyri brenning av húsarhaldsburturkasti við einum orkuføri størri enn 3 tons um tíman.

Dálkingarkeldur í sambandi við gransking, menning og royndir eru undantiknar hesum fylgiskjali.

Fylgiskjal III um BAT

Fylgiskjalið er um best tøku tøkni til at stýra útláti av tungmetalum frá bólkinum støðufastum dálkingarkeldum, ið eru nevndar í fylgiskjali II.

Fylgiskjal VI

Tíðarfreistir fyri markvirðum og best tøku tøkni fyri nýggjar og verandi støðufastar dálkingarkeldur:

- Nýggjar støðufastar keldur: 2 ár aftan á dagfesting fyri gildiskomu av protokoll.
- Verandi støðufastar keldur: 8 ár aftan á dagfesting fyri gildiskomu av protokoll.

Fylgiskjal V um markvirði

Brenning av fossilum brennievni:

Í Føroyum bert galdandi fyri orkustøðina inni á Sundi:

Bitlaútlát: 50 mg/m³ (3% O₂)

Í sambandi við umhvørvisgóðkenning av orkustøðini inni á Sundi er markvirði sett fyri m.a. bitlar, og er hetta 100 mg/Nm³. Kanningar hava tó víst, at útlátið liggur um 50 mg/Nm³.

Brennistøðir, ið brenna húsarhaldsburturkast (orkuføri størri enn 3 tons um tíman og tískil ikki galdandi fyri føroysku brennistøðirnar):

Markvirði fyri bitlaútlát: 25 mg/m³ (11% O₂)

Markvirði fyri kyksilvurútlát: 0,08 mg/m³ (11% O₂)

Føroysku brennistøðirnar hava í 2005 fingið ásett markvirðini 10 mg/Nm³ fyri bitlar og 0,05 mg/Nm³ fyri kyksilvur.

Fylgiskjal VI um vørueftirlit.

Hevur áseting um blýggjinnihald í bensini og kyksilvurinnihald í battaríum.

Blýggj: Innan 6 mánaðir eftir at henda protokoll er sett í gildi, skal blýggjinnihaldið í bensini fyri akfær ikki vera hægri enn 0,013 g/L. Lond, ið selja bensin við blýggjinnihaldi lægri enn 0,013 g/L, skulu miða ímóti at halda hesum støði ella at minka tað enn meir. Føroyar selja ikki blýbensin, men neyðugt er at dagføra hesa lóggávu.

Kyksilvur: Innan 5 ár eftir at henda protokoll er sett í gildi, skal forboð setast fyri battaríum við meir enn 0,05% kyksilvur (Hg) per vekt í alkalinemangan-battaríum, ið skulu nýtast í einum longri tíðarskeiði undir serligar umstøður (tað vil siga t.d. við hita undir 0°C ella yvir 50°C, ella við ristingar o.a.) og meir enn 0,025% kyksilvur (Hg) per vekt í øllum øðrum alkalinebattaríum.

Síggjast kann burtur frá omannevndu markvirðum í sambandi við serligar umstøður, sí nærri í hesum fylgiskjali.

Alkalinemangan-knappasellur og battarí, ið eru gjørd av knappasellum, eru undantikin hesum forboði.

Fylgiskjal VII um vørustýring

Hetta fylgiskjal er bert vegleiðandi og er ein tilráðing um at seta bann fyri vørum, ið innhalda tey trý tungmetalini. Serliga verður víst á fleiri dømi um vørur, ið innhalda kyksilvur.

2.2 Fyrisitingarligar avleiðingar av HM-protokollini

Her verður hugt eftir, hvønn týdning HM-protokollin fær fyri Føroyar.

Ein ætlan skal gerast um, hvussu Føroyar kunnu lúka treytirnar, ið eru ásettar í protokollini.

Sambært HM-protokollini skal frágreiðing latast til “Executive Body” gjøgnum “Executive Secretary of the Commission”, um hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk. Óvist er, hvussu regluliga frágreiðing skal latast. Stødd og innihald skal vera sambært “Executive Body”. Sum áður nevnt, hava Føroyar í 2001 tikið undir við HM-protokollini, men eingi tiltøk eru framd fyri at seta hana í verk í føroyskari lóggávu.

Útlátið av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri skal minkast í dálkingarkeldubólkunum, ið eru nevndir í fylgiskjali II. Hetta skal gerast við at fylgja BAT og markvirðum, ið eru ásett í fylgiskjali III. Av hesum hevur bert brenning av fossilum brennievni á orkuverkinum inni á Sundi týdning fyri Føroyar. Brennistøðir til vanligt húsarhald við einum orkuføri størri enn 3 tons um tíman verða nevndar, men hetta hevur ikki týdning fyri Føroyar. Føroysku brennistøðirnar brenna uml. 2 til 2,5 tons um tíman. Brennistøðirnar hava í 2005 fingið dagført umhvørvisgóðkenningarnar og hava í 2006 fingið nýggjar reinsiskipanir, og tískil megna tær nú at halda seg niðan fyri markvirði, ið verða sett í HM-protokollini. Sostatt skulu eingi tiltøk setast í verk fyri brennistøðirnar annað enn at skráseta útlátið.

Viðvíkjandi fylgiskjal I skal eitt støðisár fyri útlát til luft av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri ásetast. Støðisárið skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Sambært ásetingum skal vísast á, hvat støðisárið er, tá ið protokollin verður samtykt. Hetta er ikki gjørt í Føroyum. Útlátið skal av røttum bert viðvíkja orkustøðina inni á Sundi, men tað ber eisini til at taka útlátshagtøl frá brennistøðunum við. Tó er ivasamt, um Føroyar kunnu áseta nakað av hesum árum sum støðisár, av tí at nøgdirnar ikki eru kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Mælt verður til at kanna hetta nærri. Í 3. kap. er útlátið roknað fyri 2006 sum eitt dømi. Fyri brennistøðirnar ber til at áseta eitt støðisár frá 1998 og fram. Mælt verður til, annaðhvørt at nýta eitt miðalútlát fyri árinum 1998-2005 ella eitt av hesum árum sum støðisgrundarlag.

Innan 5 ár eftir at henda protokoll er sett í gildi, skal avmarking gerast fyri innihald av kyksilvuri í battaríum. Hetta merkir, at bann skal setast fyri innflutningi av ávísium battaríum. Alkalinemangan-knappabattarí eru undantikin.

2.3 Løgfrøðiligar avleiðingar av HM-protokollini

Árliga heildarútlátið til luft av hvørjum av teimum trimum tungmetalunum skal minkast frá útlátsstøðinum í einum ásettum støðisári. Markvirði og BAT skulu ásetast fyri at minka um útlátnøgdir. Sum áður nevnt, fevnir protokollin her bert um orkuverkið inni á Sundi.

Ásett er, at londini skulu hava eftirlit við vørum sambært ásetingum í fylgiskjali VI. Hetta merkir, at innan 6 mðr. eftir at henda protokoll er sett í gildi, skal blýggjinnihaldið í bensini fyri akfør ikki vera hægri enn 0,013 g/L. Blýbensin hevur ikki verið selt í Føroyum í fleiri ár, og skal her tískil bert gerast ein dagføring av

lóggávuni. Harumframt skulu markvirði fyri kyksilvurinnihald í alkalinemangan-battaríum og øðrum alkaline-battaríum ásetast innan 5 ár eftir, at henda protokoll er sett í gildi.

Harumframt kunnu londini eisini skipa vørustýring sambært fylgiskjali VII; hetta er tó ikki eitt beinleiðis krav. Serliga verður víst til vørur, ið innihalda kyksilvur.

Í hesum sambandi er eyðsæð, at sett verður bann fyri at nýta blýhøgl, eins og er gjørt í londunum uttan um okkum.

Á hesum økjum mugu gerast heimildir í lóggávuni:

- Markvirði skulu ásetast (sí fylgiskjal V) til allar nýggjar støðufastar dálkingarkeldur í bólum, sum eru nevndir í fylgiskjalinum (bert galdandi fyri orkuverkið inni á Sundi).
- BAT skal skipast
- Vørueftirlit og vørustýring.
- Londini skulu menna og áhaldandi gera útlátsuppgerðir fyri tungmetalini í fylgiskjali I.

3. kap. Evnini og nøgdir av teimum í Føroyum

Blýggj:

Blýggj er eitt eitrandi tungmetal, ið kann hava árin á heilsu og umhvørvi. Blýggj hevur verið og verður enn nýtt í akkumulatorum til startbattarí til akfør, í støðuføstum battaríum til neyðstreymsskipanir til sjúkrahús og fjarsamskifti, til lóður sum t.d. høgl og patrónir, í sambandi við fiskireiðskap til pilkar og lodd, umframt í bensini o.ø.

Blýggjinnihaldið í bensini í Føroyum er 0,005 g/L og er nógv lægri enn ásetta markvirðið í HM-protokollini, ið er 0,013 g/L. Bensin við hægri blýggjinnihaldi fæst ikki til keys í Føroyum.

Kyksilvur:

Kyksilvur er eitt eitrandi tungmetal. Kyksilvur hevur verið og er enn at finna í einum hópi av vørum, hóast tað er bannað í flestum londum. Eitt nú verður tað nýtt í sambandi við tannarøkt í amalgami, í termometrum av ymsum slagi, battaríum, ljósrum, lágorkuperum, el-kontaktum og reiðløgum, máti- og eftirlitstólum sum t.d. blóðtrýstmátarum, manometrum og barometrum, máling, týningarevnum, umframt í ymsum til starvsstovuendamál.

Kadmium:

Kadmium finna vit eitt nú í battaríum, bæði í størri battaríum til flogfør og bilar, men eisini í battaríum til fartelesfonir, myndatólsútgerð, rakimaskinur, tannbustir o.fl. Harumframt verður tað nýtt sum litevni í ymsum sløgum av máling, plasti o.ø.

Í Føroyum er enn ikki sett bann fyri vørum o.ø, ið innihalda hesi trý tungmetal, men vit hava hóskandi burturkastshandfaring av evnum, útbúnaði og vørum, ið kunnu innihalda hesi metal.

Útlát av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri kann standast av brenning av húsarhaldsburturkasti, heilivágsburturkasti og vandamiklum burturkasti. Kyksilvur, ein stórir partur av kadmiumi og heldur minni av blýggi verða luftborin, tá ið burturkastið verður brent. Tungmetallir finnast í øllum eindum av húsarhaldsburturkasti (t.e. vørum, pappíri og lívrinum evnum). Tískil ber til at minka um útlátið av tungmetalum við at minka um nøgdina av húsarhaldsburturkasti, ið verður brent. Hetta kann gerast við ymsum burturkastsmannagongdum, eitt nú við at endurnýta og gera sankutøð av lívrinum evnum. Harumframt loyva nøkur lond, at húsarhaldsburturkast verður tyrvt. Á einum væl stýrdum tyrvingarplássi verður einki útlát av kadmiumi og blýggi til luft, og kyksilvurútlátið kann vera lægri, enn um tilfarið verður brent.

Kanningar eru gjørdar av royki frá orkuverkinum inni á Sundi (2006) og frá brennistøðunum (juni 2005). Í talvunum niðanfyri sæst útlátið av blýggi, kyksilvuri og kadmiumi fyri eitt ár. Úrslitini kunnu nýtast sum grundarlag fyri at áseta eitt støðisár fyri tey trý tungmetallini.

5. talva. Útlát av tungmetalum frá orkuverkinum inni á Sundi í 2006

	Útlát, juni 2006	Heildarútlát í 2006
Luft Nm ³ /tíma (miðal)	43950	
Pb (mg/Nm ³)	<0,0001	<0,038kg ^a
Hg (mg/Nm ³)	<0,001	<0,385kg
Cd (mg/Nm ³)	<0,0001	<0,038kg

^aDømi: 43950 Nm³/tíma x 8760 tímar x 0,0001 mg/Nm³ = 0,0385 kg

6. talva. Útlát av tungmetalum frá brennistøðunum í 2005

	KB 2005 (juni)	KB útlát í 2005	IRF 2005	IRF útlát í 2005	Heildarútlát í 2005
Brennitímar	6933		7564		
Tons brend	13569		16199		
Luft Nm ³ /tíma	16600		10300		
Pb (mg/Nm ³)	1,2	138105 g og 10,2g/tons	0,039	3038 g og 0,19 g/tons	141,1 kg/ár
Hg (mg/Nm ³)	0,18	20716 g og 1,5 g/tons	0,026	2026 g og 0,13 g / tons	22,7 kg/ár
Cd (mg/Nm ³)	0,033	3798 g og 0,28 g/tons	0,0039	304 g og 0,019 g/tons	4,1 kg/ár

Dømi KB: 16600N m³/tíma x 6933 tímar x 1,2 mg/Nm³ = 138105 g
138105 g/13569 tons = 10,2 g/tons

Væntast kann, at innihaldið av hesum evnum verður enn minni í framtíðini, av tí at báðar brennistøðirnar finga nýggja reinsiskipan í 2006.

4. kap. Løgfrøðilig, fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk í Føroyum

4.1 Løgfrøðilig tiltøk

Her verða tey einstøku neyðugu tiltøkini lýst hvør sær.

Føroysk lóggáva á umhvørvisøkinum, ið hevur týðning:

- Løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1988 um umhvørvisvernd
- Kunngerð nr. 53 frá 3. mai 1994 um umhvørvisreglur
- Kunngerð nr. 54 frá 3. mai 1994 um at leggja eftirlits- og umsitingaruppgávur eftir umhvørvisverndarlógini til Heilsufrøðiligu starvsstovuna
- Kunngerð nr. 147 frá 19. oktober 1995 um burturkast
- Kunngerð nr. 49 frá 2. apríl 1990 um umhvørvisgóðkenning av brennistøðum og tyrvingarplássum.

Áseting av markvirðum

Í LL um umhvørvisvernd er heimild at seta krøv til serliga dálkandi virki (5. kap. virki).

BAT

Í LL um umhvørvisvernd er heimild at seta krøv til serliga dálkandi virki (5. kap. virki). Tó eru ongar beinleiðis ásetingar um BAT. Mælt verður til, at ásetingar um hetta verða innførdar beinleiðis.

Vørueftirlit og vørustýring

Vit hava ongar reglur/lóggávu í Føroyum, sum avmarkar ella setur bann fyri at nýta ávís evni. Tørvur er á eini kemikaliilóggávu og lóggávu um innflutning av vørum. Reglur kunnu eisini gerast við støði í LL um umhvørvisvernd §7 og 8. Mælt verður til, at lóggáva verður gjørd, har bann verður sett fyri evnum og vørum, ið eru nevnd í protokollini.

Tað er ikki eitt beinleiðis krav í protokollini, at londini skulu hava vørustýring. Sama er galdandi fyri vørustýring sum fyri vørueftirlit.

Útlátsuppgerðir fyri tungmetal

Viðvíkjandi skráseting av ávís sum evnum kunnu reglur gerast við støði í LL um umhvørvisvernd, §7 og 8, og harumframt er í løgtingslóg um umhvørvisvernd heimild at seta krøv til serliga dálkandi virki (5. kap. virki).

Protokollin fevnir serliga um størri virki, ið arbeiða við orkuframleiðslu, ídnaði og brenning av burturkasti. Protokollin fevnir bert um orkuverkið inni á Sundi. Brennistøðirnar eru á markinum til, at protokollin fevnir um tær.

Samanumtikið kann sigast, at í Føroyum tróta reglur og lóggáva, sum avmarka ella seta bann fyri nýtslu av ávís sum evnum. Eisini tróta reglur og lóggáva um áseting av ítøkiligari tøkni í og av útlati frá akførum.

Í umhvørvisgóðkenningum av virkjum ber til at seta avmarkingar fyri útláti til luft og til at áseta nýtsluna av best tøku tøkni. Eisini eru mannagongdirnar fyri handfaring av burturkasti innan fyri karmarnar av tí, sum protokollirnar áseta. Tað er tørvur á nærri reglum, sum meira ítøkiliga avmarka nýtsluna av ávísnum evnum. Hetta kann gerast t.d. við heimild í §7 í løgtingslóg um umhvørvisvernd ella møguliga við eini kemikalilóggávu.

4.2 Fyrisitingarlig og tøknilig tiltøk

Ein ætlan skal gerast um, hvussu Føroyar kunnu lúka treytirnar, sum er ásettar í protokollini.

Ein frágreiðing skal latast til “Executive Body” gjøgnum “Executive Secretary of the Commision”, um hvørji tiltøk eru framd fyri at seta protokollina í verk. Óvist er, hvussu regluliga frágreiðingin skal latast inn. Stødd og innihald skal vera sambært “Executive Body”.

Viðvíkjandi útláti av kadmiumi, blýggi og kyksilvuri frá orkuverkinum inni á Sundi skal eitt støðisár setast. Tað skal vera 1990 ella eitt annað ár frá tíðarskeiðinum 1985 til 1995. Sambært ásetingum skal víst á, hvat støðisárið er, tá ið tikið verður undir við protokollini. Hetta er ikki gjørt í Føroyum. Føroyar kunnu ikki áseta nakað av hesum árum sum støðisár, av tí nøgdin eru ikki kendar fyri ásetta tíðarskeiðið. Orkuverkið inni á Sundi fekk í 2004 umhvørvisgóðkenning og krav um at máta hesi trý tungmetál. Tískil skuldi verið møguligt at nýta mátaðu virðini. Í 3. kap. er eitt dømi um, hvussu útlátið kann roknast. Hóast protokollin ikki fevnir um brennistøðirnar, ber til at gera eina meting av tungmetalsútlatinum frá teimum frá 1998 og fram. Í 2006 fingu brennistøðirnar nýggja reinsiskipan, og var tað úrslit av nýggjari umhvørvisgóðkenning, men enn vanta kanningarúrslit, eftir at henda reinsiskipan varð tikin í nýtslu. Væntandi megna brennistøðirnar at halda seg niðan fyri markvirðini, og skal sostatt ikki gerast meir við hetta økið annað enn at skráseta útlátið. Mælt verður til, annaðhvørt at nýta eitt miðalútlát fyri árinum 1998-2005 ella at velja eitt av hesum árunum til støðisgrundarlag. Brennistøðirnar fingu í 2005 álagt markvirði, ið lúka treytirnar í hesi protokoll.

Markvirði skulu setast fyri blýggjinnihald í bensini. Hetta krav verður longu lokið í Føroyum, men tað er tó neyðugt við reglugerð um tað.

Markvirði skulu ásetast fyri kyksilvurinnihald í ávísnum battaríum og verður neyðugt at gera reglur um tað.

Í 4.1. varð víst á, hvat saknast í føroysku lóggávuni fyri at kunna lúka treytirnar, ið protokollin og sáttmálin seta. Mælt verður til, at hesar broytingar verða gjørdar.

4.3 Meting av kostnaði - fyrisiting

Tað er torført at meta um fíggarliga kostnaðin av fyrisitingarliga partinum av at seta í verk HM-protokollina.

Niðanfyri er ein meting gjørd.

Tiltak	Tíð
Virkisætlan og frágreiðing	Fyrsta árið 2 mðr, eftirmeting aftan á nøkur ár: 1 mðr
Fyrisiting í smb. við at áseta bann fyri ávísar vørur og evni	Fyrsta árið 1 mðr, eftirsíðan 1-2 vikur árliga.
Skráseting av útláti av kadmiumi, kyksilvuri og blýggi	Fyrsta árið 1 mðr, eftirsíðan 1 vika árliga.
Lóggáva	2 mðr. fyrsta árið
Ferðing og útreiðslur í smb. við ferðing og vitanarskifti millum onnur lond, umframt landafundir	2-4 vikur væntandi hvørt ár
Til samans	Uml. ½ ársverk til 1. árið og 1/6 ársverk árliga

Tilvísingarlisti

DANCEA og Grønlands Hjemmestyre: “Lokale grønlandske kilders bidrag til forureningen med tungt nedbrydelige miljøgifte”, 2006. Udkast.

Heilsufrøðiliga starvsstovan: Skriv til Løgmannsskrivstovuna: Viðvíkjandi UN/ECE protokolluninum um tungmetal og POP, 2000. (HS mál nr.: 604-9900656-5).

Heilsufrøðiliga starvsstovan: Innanhýsis upprit við P. Suhr, MST, 2000. (HS mál nr.: 9900656-6-604).

Hoydal, K. og Dam, M.: “AMAP, Faroe Islands heavy metals and POPs core programme 2004”. Heilsufrøðiliga starvsstovan, AMAP, Report no. 2005:2

Hoydal, K. og Dam, M.: “Føroya umhvørvi í tølum 2003”. 2004, Heilsufrøðiliga starvsstovan, rapport nr. 2004:2.

KEMI (Swedish chemiclas inspectorate: “National implementation plan for the Stockholm convention on persistent organic pollutants for Sweden”. 2006, report nr. 4/06.

Miljøstyrelsen: “Implementering af Stockholmkonventionen og POP-protokollen i Grønland.” Juli 2005. Udkast til rapport.

Miljøstyrelsen: “Ratifikation af UN-ECE protokollen om tungmetaller og UN-ECE protokollen om persistente organiske forbindelser”. 22.august 2000, HS mál nr.: 604-9900656.

Miljøstyrelsen: “1.Parts møde under Stockholmkonventionen om persistente organiske forureningsstoffer – POP-konventionen”. Udkast. HS mál nr.: 2005-00778-7.

Miljøministeriet: “National implementeringsplan. Stockholm konventionen om persistente forurende stoffer”. Mai 2006.

Miljøstyrelsen: “Dioxin fra affaldsforbrænding”. Arbejdsrapport, 1996, nr. 14.

Miljøverndepartementet: “Norsk implementeringsplan for Stockholm konvensjonen om persistente organiske miljøgifter (POPs)”.

UN-ECE: “The 1998 Protocol on Persistent Organic Pollutants (POPs)”.

UN-ECE: “The 1998 Protocol on Heavy Metals”.

UNEP: “Stockholm convention on persistent organic pollutants”.

UNEP: “Interim guidance for developing a NIP for the Stockholm convention”.
Revised, desember 2004.

UNEP: “Standardized toolkit for identification and quantification of dioxin and furan releases”. Feb 2005, 2.nd edition.

UNEP: “Guidelines for the identification of PCBs and materials containing PCBs”.
1999.

Heimasíður, ið hava týdning:

www.hfs.fo

www.miljostatus.fo

www.pops.int

www.unep.org

Ígildissetan av POP-protokollini, HM-protokollini umframt Stockholm-sáttmálanum

Danmark ratifiseraði POP-protokollina og HM-protokollina í 2001, og Føroya Løgting tók undir við báðum protokollunum sama ár. Almenna heitið á hesum protokollum er ávikavist „Protocol to the 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution on Persistent Organic Pollutants” og „Protocol to the 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution on Heavy Metals.”

Í POP-protokollini eru ásetingar um framleiðslu og nýtslu av 16 ymiskum evnum ella evnabólkum. Endamálið við HM-protokollini er at avmarka dálkingina til luft av 3 tungmetalum: Kadmiumi, blýggi og kyksilvuri, og protokollin leggur upp til bann av ávísimum vørum og vørubólkum.

Afturat hesum varð Stockholm-sáttmálin undirskrivaður í mai 2001 í Stockholm. Sáttmálin kom í gildi á vári 2004, eftir at 50 lond høvdu tikið undir við honum. Sáttmálin fevnir um flestu somu evni sum POP-protokollin. Sáttmálin fevnir tó eisini um bann fyri inn- og útflutningi.

Danmark tók undir við Stockholm-sáttmálanum 17. desember 2003 við umveldisfyriverni fyri Føroyar. Sáttmálin er sendur til Føroya til staðfestingar 3. mai 2002, men sáttmálin er ikki staðfestur at galda í Føroyum enn.

Heilsufrøðiliga Starvsstovan hevur í 2006 gjørt frágreiðing um, hvørji tiltøk skulu setast í verk í Føroyum í sambandi við implementering av POP- og HM-protokollini eins og av Stockholm-sáttmálanum.

Í hesum sambandi eru lögfrøðiligu avleiðingarnar av POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum lýstar á síðu 25 og 26 í frágreiðingini, meðan lögfrøðiligu avleiðingarnar av HM-protokollini eru lýstar á síðu 42 og 43 í somu frágreiðing.

Eg eri biðin um at meta um, hvørjar lóggávudagføringar eru neyðugar fyri at POP-protokollin og HM-protokollin verða rætt implementeraðar, eins og hvør lóggávutillaging harafturat er neyðug, um eisini Stockholm-sáttmálin verður implementeraður fyri Føroyar.

Stutt um krøvini í POP-protokollini og Stockholm-sáttmálanum

Samanumtikið krevja POP-protokollin og Stockholm-sáttmálin, at bann skal fyri framleiðslu, nýtslu, eins og inn- og útflutningi av POP-evnum. Afturat hesum skulu markvirði og krav um nýtslu av bestu tøkni (BAT) ásetast fyri at minka um útlátsnøgdir.

Afturat hesum skal átak setast í verk ímóti útláti frá akførum, og hetta skal gerast við, at krav verður sett um, at best møguliga tøknin verður nýtt. Støðisár skal ásetast til útlátsnøgdir av evnum við PAH, HCB og dioxini.

Afturat hesum skal ein ætlan gerast fyri at eyðmerkja tey POP-evni, ið eru í nýtslu. Somuleiðis skal burturkast, sum inniheldur hesi evni, eyðmerkjast. Tryggjast skal, at tílíkt burturkast og vørur, ið skulu burturbeinast, verða burturbeindar á ein umhvørvisliga tryggan hátt.

Ætlan skal gerast fyri at eyðmerkja goymslu av POP-evnum, og hesar goymslur skulu handfarast umhvørvisliga og heilsuliga rætt.

Stutt um krøvini í HM-protokollini

Endamálið við HM-protokollini er at banna og avmarka nýtsluna av tungmetalum fyri at minka um útlátið til luft av tungmetalum til umhvørvið.

Løgfrøðiligu krøvini, sum verða sett í sambandi við HM-protokollina, eru lýst á síðu 42 í frágreiðingini.

Tilmæli um lögfrøðilig tiltøk

POP-protokollin saman við Stockholm-sáttmálanum eins og HM-protokollin hava sum greiða fyritley, at londini, ið seta protokollirnar og sáttmálan í gildi, áseta nærri heimildir í natonalu lóggávu sínari.

Krøvini, sum sáttmálarnir seta, eru væl og nágreiniliga lýst í frágreiðingini frá Heilsufrøðiligu Starvsstovuni, serliga á ávikavist síðu 25 og 26 umframt á síðunum 42 og 43.

Reglur um framleiðslu og nýtsla av ávísnum evnum umframt onnur krøv skulu ásetast í lóggávuni.

Tvinnir møguleikar eru mest eyðsæddir, tá støða skal takast til, hvussu hesi krøv skulu gjøgnumførast í føroyskari lóggávu.

Ein møguleiki er, at nýggj lóggáva verður gjørd, sum ásetir bann fyri framleiðslu og nýtslu av teimum evnum, sum talan er um, umframt at hendan lóggáva ásetir onnur krøv, sum eru grundað á protokollirnar og sáttmálan. Í hesi lóggávu kundi nágreiniliga verið lýst, hvørji krøvini eru, eins og tey evni, sum forboð verður sett fyri, kunnu verða reksað upp.

Ein annar møguleiki er, at myndugleikarnir útvega sær neyðuga heimild til í kunngerð at áseta tey krøv, sum krevjast í føroyskari lóggávu fyri at lúka protokollirnar, ávikavist sáttmálan.

Mítt tilmæli er, at neyðuga lógarheimildin verður útvegað til at seta relevantu krøvini í kunngerð.

Høvuðsgrundgeving mín fyri hesum er, at talan er um reglur, ið eru av rættiliga tekniskum slagi.

Tað, at talan er um at áseta forboð fyri nýtslu, framleiðslu umframt inn- og útflutningi av ávísnum evnum ger eisini, at tað eftir mínum tykki er skilabest at áseta hesi krøvini í kunngerð. Á hendan hátt hava myndugleikarnir eisini móguleika fyri skjótt at gera neyðugar broytingar, um t.d. neyðugt er at áseta forboð fyri nýtslu v.m. av fleiri evnum enn teimum, sum nú eru relevant.

Eg skal í hesum sambandi eisini viðmerkja, at danskir myndugleikar ið hvussu er lutvíst hava valt hendan framferðarhátt við at seta *Bekendtgørelse nr. 820 af 29.09.2003 om visse bestandige organiske forbindelser (POP-stoffer)* í gildi. Hendan kunngerð, sum hevur heimild í *Lov om kemiske stoffer og produkter*, verður lögð við.

Hendan kunngerð er bygd upp á tann hátt, at § 1 ásetir, at innflutningur, søla og nýtsla av kemiskum evnum, sum eru nevnd í fylgiskjali til kunngerðina umframt kemiskar framleiðslur og aðrar vørur, ið hava tey á fylgiskjalinum nevndu evni í sær, eru bannað.

Kunngerðin hevur reglur um undantak fyri hesi evni, tá talan er um ótilætlaðar dálkingar í kemiskum framleiðslum og øðrum vørum, ella um talan m.a. er um nýtslu av evnum í granskingarhøpi.

Kunngerðin ásetir eisini, at brot verður revsað við bót. Er brot framt við vilja ella av grovum ósketni, og um aðrar treytir, ið gera brotið serliga groft, eru loknar, kann revsingin hækka í fongsul inntil 2 ár.

Nýggj lóggáva ella ásetingar í nógaldandi lóg

Um tikið verður undir við tilmælinum um, at myndugleikarnir útvega sær neyðuga heimild til við kunngerð at áseta reglur av hesum slagi, er næsti spurningurin, um nýggj lóg um hesi viðurskifti eigur at verða smíðað, ella um heimildarreglurnar heldur skulu setast í lógir, sum framman undan eru í gildi í Føroyum.

Í frágreiðingini frá Heilsufrøðiligu Starvsstovuni verður víst á, at Føroyum tørvar samlað lógarverk um spurningar av hesum slagi, og nevnt verður, at tørnur er á kemikaliilóggávu. Hinvegin verður eisini víst á, at ávísar heimildir til tey tiltøk, sum protokollirnar og sáttmálin krevja, móguliga eru at finna í løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1988 um umhvørvisvernd.

Neyðugu reglurnar kunnu setast í eina nýggja kemikaliilóg, verður farið undir arbeiðið við at gera tílíka lóg.

Um talan sum nú er ikki verður um eina samlaða loysn, hevði mítt tilmæli verið heldur at sett heimildarreglurnar í nýggjan kapittul í løgtingslóg um umhvørvisvernd, ið er tann føroyska lógin, sum hevur mest samband við økið, sum protokollirnar ávikavist sáttmálin regulera.

Eg leggi við uppskot til heimildaráseting at seta í løgtingslóg um umhvørvisvernd við viðmerkingum. Uppskotið er í høvuðsheitum grundað á samsvarandi ásetingar í donsku *Lov om kemiske stoffer og produkter, LBK nr. 1755 af 22.12.2006*.

Samanumtikið

Um omanfyri nevnda áseting verður sett í løgtingslóg um umhvørivsvernd, skuldi Føroya landsstýri harvið havt tær heimildir, sum landsstýrinum tørvar fyri at tryggja, at Føroyar lúka skyldur sínar sambært POP- og HM-protokollini umframt Stockholm-sáttmálanum, verður hesin settur í gildi fyri Føroyar.

Verður omanfyri nevnda uppskot til broyting í lógini um umhvørivsvernd samtykt ella uppskot við líknandi innihaldi, kunnu nærri reglur um forboð fyri nýtslu v.m. ásetast í kunngerð.

Tórshavn, tann 20. juni 2007

Jógvan E. Winther Poulsen, adv.

Uppskot um lógaráseting til at seta í verk POP-protokollina, HM-protokollina og Stockholm-sáttmálan

Eg vísi til upprit til Heilsufrøðiligu starvsstovuna, dagfest 20. juni 2007.

Mítt uppskot til at tryggja neyðugu lóggávuheimildina at seta í verk POP-protokollina, HM-protokollina og Stockholm-sáttmálan er, at ein nýggjur kapittul verður settur í løgtingslóg um umhvørvisvernd, sum hevur neyðugu heimildarreglurnar.

Eg skjóti upp, at hetta verður ein kapittul 5 a við fylgjandi ásetingum:

5 a. kapittul

Avmarking av fyrikomning og nýtslu av kemiskum evnum v.m.

§ 35 a. Tá ið tað verður mettt neyðugt fyri at tryggja, at kemisk evni ella framleiðslur ikki hava við sær vanda fyri heilsuna ella hava við sær skaða á umhvørvið, kann landsstýrið taka avgerð um ella áseta reglur um avmarking av og forboð fyri sølu, innflutningi og nýtslu av ávísum kemiskum evnum ella framleiðslum. Undir somu treytum kann landsstýrið taka avgerð um ella áseta reglur um avmarking av ella forboð fyri sølu, innflutningi og nýtslu av ávísum kemiskum evnum ella framleiðslum. Undir somu treytum kann landsstýrið taka avgerð um ella áseta reglur um avmarking av ella forboð fyri sølu, innflutningi ella nýtslu av kemiskum evnum ella framleiðslum við nærri ásettum eginleikum. Í hesum sambandi kunnu krøv verða sett til reinleikan hjá hesum evnum og til tættleikan av teimum evnum, sum eru partur av einari kemiskari framleiðslu.

Stk. 2. Tá ið tað verður mettt neyðugt fyri at tryggja, at aðrar vørur enn tær, sum eru nevndar í stk. 1, ikki hava við sær vanda fyri heilsu ella hava við sær skaða á umhvørvið, kann landsstýrið taka avgerð ella áseta reglur um innihald í vørum ella forboð fyri ella í hvønn mun, vørur mugu geva frá sær ávís kemisk evni ella framleiðslur. Á tann hátt kann landsstýrið taka avgerð ella áseta reglur um innihaldið í einari vøru, ella um og í hvønn mun vørur mugu geva frá sær kemisk evni ella framleiðslur við nærri ásettum eginleikum.

§ 35 b. Landsstýrið kann áseta reglur um skyldu at gera og lata myndugleikunum frágreiðingar um ymisk evni, her undir skráseting av útlátshagtølum, skráseting og merking av ávísum evnum í virkjum umframt at landsstýrið kann áseta reglur um, at einstaklingar, feløg eins og almennir myndugleikar, ið hava tílík evni um hendi, skulu lata inn stakroyndir og aðrar upplýsingar um hesi evni umframt frágreiðingar um í hvønn mun hesi evni verða brúkt eins og onnur viðurskifti.

Kap. 1

Almennar viðmerkingar

Føroyar hava í 2001 tikið undir við sonevndu POP-protokollini eins og HM-protokollini. Hetta eru reglur, sum áseta forboð fyri nýtslu, framleiðslu, inn- og útflutningi av fleiri seint niðurbrotiligum lívrunnum dálkingarevnum eins og trimum tungmetalum (kadmiumi, blýggi og kyksilvuri).

Aftur at hesum varð hin sonevndi Stockholm-sáttmálin samtyktur í 2002, og hesin sáttmáli, sum ikki enn er galdandi fyri Føroyar, hevur eisini reglur um seint niðurbrottilig lívrunnin dálkingarevni. Hesin sáttmáli er ikki settur í gildi fyri Føroyar.

POP-protokollin og HM-protokollin eru ikki settar í verk í galdandi føroyskari lóggávu, tó at hesar protokollir eru settar í gildi fyri Føroyar í 2001.

Fyri at landsstýrið skal hava móguleika fyri at seta forboð fyri nýtslu av hesum evnum verður skotið upp, at broytingar verða gjørdar í løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1988 um umhvørvisvernd.

Seinni er ætlanin at leggja uppskot til kemikaliilóggávu fyri løgtingið, og tá kunnu tær heimildir, sum tað nú er ætlanin at seta í lógina um umhvørvisvernd, setast í hesa lóggávu.

Verður hjálagda uppskot um broyting í lóg um umhvørvisvernd samtykt, hava føroyskir myndugleikar eisini neyðugu heimildina at seta neyðugar reglur í gildi, um Stockholm-sáttmálin verður settur í gildi fyri Føroyar.

Kap. 2 – Avleiðingar av uppskotinum

Fíggjarligar avleiðingar

[...]

Umsitingarligar avleiðingar

[...]

Avleiðingar fyri vinnuna

[...]

Umhvørvisligar avleiðingar

[...]

Avleiðingar fyri pláss/øki í landinum

[...]

Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur

[...]

Sosialar avleiðingar

[...]

Kap. 3 – Serstakar viðmerkingar

Sí Lýsing frá Heilsufrøðiligu Starvsstovuni av, hvørji tiltøk skulu setast í verk í Føroyum í sambandi við at POP- og HM-protokollirnar og Stockholm-sáttmálin verða sett í verk.